

Pannon Egyetem – Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar
Université Pannon – Faculté des Lettres
University of Pannonia – Faculty of Modern Philology and Social Sciences

**Kánon és komparatiztika. A kánonok többszólamúsága
kelet-közép-európai kontextusban**

**Canons et littérature comparée. La polyphonie des canons
dans un contexte centre-est-européen**

**Canon and Comparative Studies. The Polyphony of Canons
in an East Central European Context**

Nemzetközi komparatiztikai konferencia
Colloque International de Littérature Comparée
International Comparatistics Conference

REZÜMÉK / RÉSUMÉS / ABSTRACTS

Veszprém, 2019. május 30–31.
Veszprém, 30 et 31 mai 2019
Veszprém, 30-31 May, 2019

A konferencia az NN-12579 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, az NN_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Szakmai vezető: Szávai Dorottya

A konferencia helyszíne:

Pannon Egyetem, Veszprém, Egyetem u. 10.
B épület, II. emeleti konferenciaközpont

Lieu du colloque:

Université Pannon, Veszprém, Egyetem u. 10.
Bâtiment B, 2ième étage, Centre de Conférence

Conference venue:

University of Pannonia, Veszprém, Egyetem Street 10.
Building “B”, Conference Center, 2nd Floor

**Kánon és komparatiztika. A kánonok többszólamúsága
kelet-közép-európai kontextusban**

**Canons et littérature comparée. La polyphonie des canons
dans un contexte centre-est-européen**

**Canon and Comparative Studies. The Polyphony of Canons
in an East Central European Context**

Nemzetközi komparatiztikai konferencia
Colloque International de Littérature Comparée
International Comparatistics Conference

REZÜMÉK / RÉSUMÉS / ABSTRACTS

Veszprém
2019

Készült A/5 formában
3,37 ív terjedelemben
a Pannon Egyetem nyomdájában.

Műszaki vezető:
Szabó László

PE 60/201

Arany Zsuzsanna

Kosztolányi Európa-képe

Van-e Kosztolányinak „Európa-képe”? Bár összefüggő, hosszabb tanulmányban nem taglalta a kérdést, hírlapi cikkeiben számos alkalommal szólt kora Európájának (és benne Magyarországnak) helyzetéről. Míg a szépíró Kosztolányi élesen elhatárolta az irodalmat az aktuálpolitikától, az újságíró komolyan követte és elemezte a társadalmi folyamatokat itthon és külföldön egyaránt, tanújelét adva tájékozottságának és éleslátásának. Észrevételeit történelmi és esztétikai kontextusból érdemes szemügyre vennünk: sok írása a 20. század első évtizedeinek ismerete nélkül kevésbé érthető, dacára annak, hogy publicisztikája szépirodalmi rangot képvisel, valamint sok esetben általános törvényszerűségeket is megfogalmaz cikkeiben. Előadásomban tehát részben korszakolom is Kosztolányi publicisztikáját, s nyomon követem, mikor milyen véleményt alkotott Európa történelmi, társadalmi és kulturális folyamatairól.

Kosztolányi's ideas about Europe

Did Kosztolányi have any ideas about Europe? Even though he did not write a book or a comprehensive essay about the topic, in his articles and in his shorter essays the author mentioned Europe and the political connections between Europe and Hungary several times. While Kosztolányi as a man of letters argued that literature had to be freed from ideologies and from the influence of actual politics, Kosztolányi the journalist analyzed political processes very seriously. His journalism demonstrates his astuteness in political questions, and it is worth considering his thoughts in a historical and ideological context. Most of his articles cannot be understood without knowing and understanding the processes and movements of early 20th century. I do not argue that we can interpret his writing only from a historical and/or political point of view, but we can understand his cultural and political role more precisely if we include the above-mentioned aspects. On the one hand, I will attempt to sketch the periods of Kosztolányi's journalism in my talk, and, on the other hand, I will demonstrate that the canonical Hungarian writer had his own opinions about the symptoms of European history and politics.

Bányai Éva

Kanonizált dadogás-történetek

Előadásomban Vida Gábor *Egy dadogás története* című regényén keresztül mutatok rá azokra a kánonalakító tendenciákra, amelyek az utóbbi években megjelent kortárs magyar prózaszövegekben is tetten érhetők. Vida regényében egyaránt körvonalazódnak a hatalom és az egyén viszonyterei. A mindenkori kisebbségi (társadalmi, etnikai, gender) perspektívát, a leírás/megnevezés/elhallgatás viszonyait, „az elbeszélés nehézségeit” leíró stratégiák. Ugyanakkor a regényben egy olyan Erdély-re-konstrukció képződik, mely a külső-belső különbségeket, a mi/ki a magyar (vagy minden más) szociálanropológiai vonatkozásokat nyelvi megformáltságban testesíti meg. Az elhallgatás ellen a beszéd cselekményesítésével lép fel.

Canonized Stuttering Stories

In my presentation, I will point out the canonizing tendencies that can be observed in recent Hungarian prose through Gábor Vida's *Story of a Stuttering*. Vida's novel outlines the relationship between power and the individual, perpetual minority perspectives (social, ethnic, gender), the interrelation of description, definition and withholding, as well as the descriptive strategies of the “hardships of narrative”. At the same time, the novel creates a “re-construction” of Transylvania which embodies the outer/inner “différance”, as well as the socio-anthropological aspects of “who is Hungarian” through linguistic representation. The work emphasises the importance of the act speaking as opposed to the act of withholding.

Bárczi Zsófia

Rejtett áramlatok a cseh, a magyar és a szlovák irodalomban

A közép-európai irodalmak komparatív megközelítésének egyik lehetséges módját Ivo Pospíšil cseh irodalomtudós kínálja fel *Problémy terminologie a střední Evropa* (2012) című munkájában, amikor azoknak az irodalmi áramlatoknak a térségben betöltött szerepére irányítja a figyelmet, amelyek a nemzeti irodalmakban kirajzolódó különböző kánonképző aspektusok szempontjából marginalizált pozícióban vannak. Ezek egyikeként a katolikus irodalom (katolikus modernség) irányzatát nevezi meg Pospíšil.

Az ún. katolikus költészet áramlata a húszas-harmincas évek cseh, magyar és szlovák nemzeti irodalmaiban, bár eltérő hangsúllyal, de egyaránt jelen van, s részben a modernség európai hagyományainak bizonyos elemeivel, részben a katolikus irodalom hagyományaival dialógusba lépve hozza létre saját diskurzusait.

Előadásomban a cseh, magyar és szlovák irodalomban megjelenő katolikus áramlatnak, illetve a rá vonatkozó kritikai diskurzusnak azokkal az aspektusai-
val foglalkozom, amelyek az utólagosság pozíciójából lehetővé teszik egy későmodern közép-európai katolikus irodalmi (ellen)kánon kánonalkotási stratégiáinak elgondolását.

Hidden trends in Czech, Hungarian and Slovak literature

One of the possible ways of a comparative approach to Central European literatures is offered by a Czech literary theorist, Ivo Pospíšil, in his work *Problém terminologie a střední Evropa /The Problem of Terminology and Central Europe* (2012), in which he draws our attention to the role of those literary trends of this region that are in a marginal position from the viewpoint of the various canonizing aspects being emerging in the national literatures. One of these, according to Pospíšil, is the stream of catholic literature (catholic modernity).

The trend of the so-called catholic poetry is present – albeit with varying levels of emphasis – in the Czech, Hungarian and Slovak national literatures of the 1920s and 1930s. It creates its own discourses engaging in a dialogue partly with some elements of the European traditions of modernity and partly with the traditions of catholic literature.

In my paper I deal with those aspects of catholic trends and their critical discourse appearing in Czech, Hungarian and Slovak literatures that allow us – from a posterior position – to create a conception of a canonizing strategy of a postmodern Central European catholic literary (counter-)canon.

Christine Baron

Droit et littérature

Depuis l'émergence du mouvement "droit et littérature" aux Etats Unis, il existe un "canon" de 100 legal novels fixé par John Henry Wigmore. Celui-ci a constamment évolué au cours du XXe siècle et s'est enrichi, mais toujours dans la perspective d'une continuité entre apprentissage du droit et éducation humaniste par la littérature. Le mouvement européen, qui se développe à partir des années 80 va plutôt insister sur les ruptures (entre légalité

et légitimité par exemple). Un nouveau corpus émerge alors, corpus critique envers les institutions judiciaires, qui problématise la relation entre droit et littérature sur le mode du conflit.

Law and Literature

According to the Law and Literature movement which emerged in the US, there exists a canon of “100 legal novels” compiled by John Henry Wigmore, which constantly evolved and was enriched in the 20th century, always as a contingency between the study of law and humanist literary education. The European movement, which emerged in the ’80s, was interested in fractures as discontinuity (e.g. between legality and legitimacy). Thus a new corpus appeared, a critical corpus opposite the legal institutions, which described the relation between law and literature as a conflictual relation.

László Bengi

Boundary Situation and Historical Self-Understanding Beckettian Allusions in Péter Nádas’s “Minotaur”

The early short stories by Péter Nádas are less frequently mentioned in the critical reception than the author’s subsequent novels. These early works, however, contain a wide variety of epistemic and narrative features that are characteristic of Nádas’s oeuvre. It can be argued that the early short stories inherently belong to the history of modern Hungarian literature in the way they deconstruct the temporal and spatial conditions for narration, and impose a complex and seemingly alogical structure of repetition on the flow of story-telling. Nevertheless, the paper will focus instead on the threads of different reminiscences that are woven into the multi-layered texture of “Minotaur.” The intertextual references range from mythical and biblical archetypes through some major works of European philosophy and literature to traces of neo-avant-garde movements. In this regard, because of their cultural specificity, the covert allusions to Beckett’s plays are of particular significance. Nádas changed the frame of reference for the storyworld, rearranged the relationships between characters, and brought about an abstract, highly symbolic space for speaking in “Minotaur.” These transformations do not merely reveal the sociocultural appropriation of Beckett’s textual world but also reinforce the boundary situation of subjectivity in its self-reflective historicity.

Határhelyzet és történelmi önmegértés Beckett-i allúziók Nádas Péter *Minotaurus*ában

Nádas Péter korai novellái ritkábban emlegetett alkotások, mint a szerző későbbi regényei. A korai munkákban megjelenő világszemléleti és elbeszélői sajátosságok széles köre ugyanakkor Nádas későbbi munkásságára is jellemző maradt. Ráadásul e novellák a magyar elbeszélő irodalom történetéhez is szorosan kapcsolódnak azzal, ahogy átalakítják az elbeszélés idő- és térbeli kereteit, és a történetmondást egy bonyolult és látszólag alogikus ismétlésstruktúrába ágyazzák. Mindazonáltal az előadás elsősorban nem ezekre a történeti kérdésekre összpontosít, hanem a *Minotaurus* című novellába szőtt szövegközi utalások némelyikének követésére. Ezek a mitológiai és biblikus előképektől az európai bölcelet nagy hatású alkotásain keresztül a neoavantgárd törekvésekig terjednek. Ebből a szempontból különös szerep jut Beckett műveinek, melyeket Nádas úgy idéz föl, hogy közben megváltoztatja a történet világát, átrendezi a szereplők közötti viszonyokat, és egy absztrakt, nagymértékben jelképes teret hoz létre a novellában. Mindeme módosulások nemcsak a beckett-i szövegvilág társadalmi-kulturális átsajátítását tanúsítják, de nyomatékos tapasztalattá teszik a szubjektum határhelyzetét is az önmagára való történeti reflexió folyamatában.

Benyovszky Krisztián

Modern, irodalom, elmélet, kánon. Jan Mukařovský esete

Előadásomban a prágai strukturalista irodalomelmélet és esztétika, kiemelten Jan Mukařovský közép-európai és nyugati recepciójának és kanonizációjának összehasonlításával foglalkozom, mégpedig a modernség elméleti paradigmáján belül.

A prágai strukturalista esztétika egy jellemzően modernista szellemiségű, irányultságú iskola volt. Nemcsak arról van szó, hogy képviselői szoros kapcsolatot ápoltak a kor jeles költőivel, íróival, képzőművészeivel, építészeivel, színházi szakembereivel (illetve a filmművészet is megérintette őket), és kritikák, elemző tanulmányok formájában reflektáltak munkásságukra, hanem arról is, hogy e művek és irányzatok poétikája, egyes szerzők alkotóelvi hatással voltak elméleti gondolkodásukra, s nagyban hozzájárultak bizonyos alapfogalmak, tézisek megfogalmazásához, szemléltető tisztázásához. Ez pedig többek között azt eredményezte, hogy az elmélet fokozatos kanonizációja a kiemelten kezelt

(ismételten és aprólékosan elemzett) szerzők kanonizációját is erősítette (K. H. Mácha, K. Čapek, V. Vančura, V. Nezval).

A prágai iskola nézetei a hazai tradíciók (cseh herbartizmus), a nyugati hatások (fenomenológia, Saussure) és a keleti inspirációk (orosz formalizmus) metszeteként kristályosodtak ki. Az így létrejövő „elméleti mátrix” aztán jelentős hatást gyakorolt a közép-európai irodalomtudományok szinte mindegyikére, főként a csehre és a szlovákra, de érzékelhetően a lengyelre is, s a legkevésbé a magyarra. A nyugati (német, francia, angol-szász, olasz, spanyol) recepció azonban felemásnak mondható, éppúgy felfedezhetjük benne a megtermékenyítő ösztönzés, mint a visszhangtalanság eseteit.

Az előadás a fenti két megközelítési szempont mellett kitér Mukařovský s tágabban a prágai strukturalizmus örökségének jelenkori megítélését meghatározó törekvések, tudományos publikációk ismertetésére is.

Modern, literature, theory, canon. The case of Jan Mukařovský

This paper deals with the comparison of the Prague structuralist literary theory and aesthetics, especially Jan Mukařovský's Central European and Western reception and canonization, within the theoretical paradigm of modernity. In this context, I will also discuss the review of new relevant literature.

The structuralist aesthetics in Prague was a school with a modernist spirit and orientation. This was manifested in its relationship to contemporary art and science. Its representatives were in close contact with the great poets, writers, artists, architects, theatrical professionals of the period (they were also engaged in cinematography), and they reflected on their work in the form of criticism and art analysis. It is important to emphasize that the poetics of these works and trends, and the compositional principles of some authors influenced their theoretical thinking and contributed greatly to the clarification of basic concepts and theses of structuralism.

The tenets of the Prague school crystallized as an intersection of domestic traditions (Czech Herbartianism), western influences (phenomenology, Saussure) and eastern inspirations (Russian formalism). The resulting 'theoretical matrix' then had a significant impact on almost all Central European literary sciences, especially the Czech and Slovak, but also noticeably on Polish, and the least on Hungarian. However, its Western (German, French, Anglo-Saxon, Italian, and Spanish) reception can be said to be odd, since it contains instances of fertilizing incentive as well as of no resonance.

Boka László

Többszólamúság és decentralizáció. Ady és *A Holnap* mint az irodalmi modernség közép-kelet-európai forrása és a regionalitás ősképe

Az előadás a magyar irodalmi modernség 20. század eleji térnyerése mentén annak többszörös kisugárzására, a decentralizációs törekvésekre és a regionalitás-alakzatok későbbi irodalomtörténeti vetületeire fókuszál, melyek természetesen a kanonizációs eljárásokban is komoly jelentőséggel bírtak. Az Ady és követői körül kialakult csoportosulás – *A Holnap* rövid, ámde látványos mozgalma révén – közvetetten komoly kihatással bírt mind a környező népek irodalmi modernségképeire, mind a most éppen 100 esztendő múltra tekintő erdélyi magyar irodalom első öneszmélési folyamataira is, melyek amolyan jó példaként egy Nagyváradról indult irodalmi mozgalomban találták meg egyik legjelentősebb eredőjüket, kezdeti forrásukat és inspirációs bázisukat. Az előadás ennek megfelelően egy korszakhatár két olyan jelenségét (s azon belül több alproblémát, így az intézményesülés kérdéskörét) igyekszik egyszerre tárgyalni, melyeket – minden nyilvánvaló összefüggésük ellenére – az irodalomtörténet-írás is hajlamos volt külön kezelni.

Polyphony and decentralization. The role of Endre Ady and the 'A Holnap' [Tomorrow] anthologies as headsprings of Hungarian literary modernism and sources of regional literatures
in an East Central European context

This paper focuses on the expansion of Hungarian literary modernism in the early 20th century, and on its multiple influences, the pursuits of decentralization and the reflections of regional literatures, which certainly had a decisive role in later canonization methods. The poetry group formed around Endre Ady and their followers – the brief but spectacular movement of 'A Holnap' [Tomorrow] – had an indirect but significant influence both on the literary modernity of the surrounding nations and on the first progressions of self-recognition of the 100-year-old Hungarian literature of Transylvania, which found their most important roots, initiatory sources and inspirational basis in the literary movement originating from turn-of-the-century Nagyvárád [Oradea]. According to the above, the paper aims to discuss simultaneously two phenomena of a literary turning point (including several core problems, such as the questions of (de)institutionalization) – which, regardless of all of their obvious correlations, literary history tended to handle separately.

Tomislav Brlek

The Potential Not To Be; or, Of the Yugoslav Literary Canon

Like any other, the canon of Yugoslav literature has only potential existence, which is to say – following Agamben’s reading of Aristotle’s terms *dunamis*, *energeia* and *adunaton* – that it only ever comes into being by virtue of suspending itself in the form of a potential not to be. If actuality itself is understood as none other than the full realization of the potential not to be, then the various arguments habitually put forth both for and against the Yugoslav (and almost any other) literary canon are predicated upon a misinterpretation of literature as such.

A potenciális nemlét; avagy a jugoszláv irodalmi kánonról

A jugoszláv irodalom kánonjának, mint minden más irodalmi kánonnak, csak potenciális léte van, azaz – ha az arisztotelészi *dunamis*, *energeia* és *adunaton* fogalmak használatakor Agamben olvasatát fogadjuk el – csak akkor létezhet, ha önmagát felfüggeszti a potenciális nemlétben. Ha az aktualitást úgy értelmezzük, mint a potenciális nemlét teljes realizációját, akkor a különböző érvek, melyeket a jugoszláv (és más) irodalmi kánon létezésével mellett vagy ellen fel szokás hozni, mind magának az irodalomnak a félreértésén alapulnak.

Bucsics Katalin

„We are, after all, part of Europe”: A közép-európaiság megjelen(it)ése Kosztolányi Dezső idegen nyelvű recepciójában

Kosztolányi Dezső már maga is – inkább több, mint kevesebb sikerrel – munkálkodott műveinek külhoni megismertetésén. Mivel fordítóként mélyen tisztában volt a művek átültetésével járó alapvető megalkuvásokkal, nyilvánvalóan maga is számolt saját műveinek változatos, olykor akár kevéssé eredményes átsajátításával is. Az előadás az életműnek elsősorban német, francia, angol nyelvű recepcióját figyelembe véve azt igyekszik vizsgálni, hogy a címben is megjelölt, térbeliséget előtérbe állító kontextus mennyiben és hogyan játszik hangsúlyos szerepet egy-egy Kosztolányi-mű – s így közvetve az életmű – idegen nyelvű recepciójában. Továbbá arra kíván példákkal szolgálni, hogy mindez hogyan könnyítheti vagy épp hogyan nehezíti meg a szóban forgó alkotás(ok) értelmezését az adott nyelvben, célkulturában. Az előadás éppúgy

támaszkodik Kosztolányi némely, e kérdéskörrel összefüggő kijelentésére, vélekedésére, mint átültetőinek műhelytanulmányaira, továbbá a fordítások elő-, illetve utószavaira vagy idegen nyelvű ismertetőkre.

“We are, after all, part of Europe”: References to the Central European Context in Dezső Kosztolányi’s Foreign Reception

Since as a translator Kosztolányi was aware of the compromising nature of cultural transfer, he worked a lot on his reputation outside Hungary. The fact that most of his literary works were translated into many languages and published in many foreign countries already in his lifetime proves that his endeavours were not fruitless. Yet even if an author’s works are widely known in foreign cultures, the success of these translations/interpretations is still questionable. The aim of the paper is to show the importance of the (Central) European context in translations/interpretations of Kosztolányi’s works: how it could/still can support or rather confuse the understanding of his oeuvre in other – European and non-European – cultures. The main sources of the presentation are some of Kosztolányi’s statements about cultural transfer as well as the fore- and afterwords of his translated works, alongside with reviews of his works abroad.

Burján Ágnes

Apokrif a kánonban. Pilinszky *Apokrifjének* rilkei szövegghagyománya

Minden olvasónak megvan a saját, egyéni irodalomtörténete. Ha számba vesszük az olvasó, illetve esszéíró Pilinszky kánonjának szereplőit, Rilke példaképként kap központi helyet az életműben, s jut a világ művészetében roppant tájékozott magyar költő által legtöbbször említett és idézett alkotók sorába. Csupán a *Tanulmányok, esszék, cikkek*, valamint a *Beszélgetések* kötetének névmutatójára pillantva is rögtön feltűnik, hogy Dosztojevszkij, Simon Weil, József Attila után Kafkával és Camus-vel szinte holtversenyben Rilkére történik a legtöbb hivatkozás.

Bár Pilinszky kritikai recepciójában egyetértés uralkodik a tekintetben, hogy lírájának metafizikus-tárgyias szövegszervezése jól értelmezhető a rilkei költészeti paradigmában, a konkrét szövegközi viszonyrendszer feltárására eddig nem sok kísérlet történt, ezért előadásom fókuszában Pilinszky *Apokrifjének* rilkei szövegghagyománya áll. A költői életmű csúcsteljesítményeként értékelt vers intertextuális rétegzettségének és interkulturális vonatkozásainak eddig is kiemelt figyelmet szentelt az irodalomtudományi kutatás, amely egyaránt tárta fel a vers

bibliai utalásrendszerét, valamint a Szabó Lőrinc- és a József Attila-szövegekhez való kapcsolatát. Az *Apokrif* Rilke költői-nyelvi világát is megidézi, így előadásom Szegedy-Maszák Mihály azon gondolatához csatlakozik, mely szerint Pilinszky költői életműve abban is egyedülálló a magyar irodalomtörténetben, hogy a különböző irodalmi hatások egy egymástól nehezen elhatárolható szintézisben jelennek meg benne.

Apocrypha in the canon

The Rilkean textual tradition in Pilinszky's *Apocrypha*

All readers have their own individual literary history. If we take into account the characters of the reader and essay writer Pilinszky's canon, Rilke occupies a central place in the oeuvre as a role model, and belongs to the list of authors most frequently mentioned and quoted by the Hungarian poet, who is extremely knowledgeable in world art. Just by looking at the index of the volumes of *Studies, Essays, Articles, and Conversations*, it is immediately apparent that after Dostoevsky, Simon Weil, and Attila József, most of the references are to Rilke, almost in a tie with Kafka and Camus. Although there is a consensus in Pilinszky's critical reception that the metaphysical-objective textual organization of his lyric art can be interpreted well in the Rilkean paradigm of poetry, there have not been many attempts at revealing the specific intertextual system of relations; thus, the focus of my paper is the Rilkean textual tradition of Pilinszky's *Apocrypha*. The intertextual stratification and intercultural aspects of the poem, which is considered to be the peak of Pilinszky's poetic oeuvre, have been given special attention by literary research, which revealed both the biblical reference system of the poem and its relationship to texts by Lőrinc Szabó and Attila József. The *Apocrypha* evokes Rilke's poetic-linguistic world as well, so my lecture is linked to the idea of Mihály Szegedy-Maszák that Pilinszky's poetic oeuvre is unique in Hungarian literary history in the way different literary effects appear as a synthesis which makes them difficult to distinguish from one another.

Éva Bús

The Writing Life and Opinions of János Batty, Philologist. Sterne's Legacy in *The Pendragon Legend*

Although two of Antal Szerb's novels, *Journey by Moonlight* (2001) and *The Pendragon Legend* (2006) were translated into English many decades after their pub-

lication, the reviews they have received so far leave no doubt about the author's distinguished place in the canon of narrative fiction of pre-WWII Europe. His first novel, *The Pendragon Legend* (1934), is usually labelled as a characteristic mixture of gothic novels, essays, historical novels, detective fiction, and social satire. The fact that the work bears the marks of so many variants of storytelling seems to indicate the specific attitude also encouraged by Virginia Woolf in her essay *Modern Fiction* (1919) towards the conventions of fiction writing: namely, the attitude of a rebel who is never willing to settle for the accepted and expected plot-making techniques and styles. The rebellious attitude so warmly welcomed by Woolf and embraced by Szerb appears to have originated almost two hundred years before their time, that is, in the eighteenth century, when, with the exception of detective fiction, all the genres mentioned above were in the process of a dynamic formulation. The way Szerb has fun with the conventions in his first novel is similar to the way Laurence Sterne challenges contemporary modes of writing and amalgamates them into what even today passes as an irregular autobiography (of Tristram Shandy). Besides the playful challenge to already existing techniques of fiction-making, the narrator Bátky's characteristic voice and perspective are further marks of – to quote Woolf again – a “natural delight in humour and comedy, [...] the beauty of the earth, [...] the activities of the intellect, and the splendour of the body” – the traits also inherent in Sterne's fiction. What I intend to focus on and explore in my paper is the rhetorical dimension of Bátky's narrative in *The Pendragon Legend* in search of an answer to the question concerning the tropological dimension of the novel's diction, and whether it fits the tropological characteristics associated with modernist narrative expression or not.

Bátky János úr filológusi élete és vélekedései
Laurence Sterne öröksége *A Pendragon legendában*

Bár Szerb Antal két regénye, az *Utas és holdvilág* és *A Pendragon legenda* csupán a kétezres évek elején, több évtizeddel első kiadásuk után jelent meg angolul (előbbi 2001-ben, utóbbit 2006-ban fordították le) elismerő hangú kritikai fogadtatásuk egyértelműen igazolja írójuk kivételes helyét a II. világháború előtti Európa elbeszélő kánonában. Első regényét, *A Pendragon legendát* (1934) az értelmező megközelítések több elbeszélő műfaji kategóriával is összefüggésbe hozták, a gótikus regénytől kezdve az értekező prózán, a történelmi és a detektívregényen át a társadalmi szatíráig. A történetmondás e számos műfaji variánsa sajátosságainak alkalmazásában az a lázadó, a konvencionális cselekményalkotással és stíluskövetéssel szembemenő írói attitűd érhető utol, amelynek követésére Virginia Woolf is bátorítja a kortárs szerzőket *Modern Fiction*

(1919) című esszéjében. Az európai modernizmus íróinak nagy részére jellemző újítási és – ha úgy tetszik – a konvencionális történetmondó technikákkal szembeni lázadó attitűd gyökerei azonban majd kétszáz évvel korábbra visszanyúlnak, hiszen a Szerb Antal-regény kapcsán említett műfajok közül a detektívregény kivételével mindegyik variáns a 18. században indul erőteljes formálódásnak. Az, ahogy Szerb első regényében az elbeszélő hagyományokkal játszik, nagymértékben hasonlít arra a mindenféle szöveget vegyítő szerzői eljárás módra, amellyel Laurence Sterne intéz kihívást kora történetmondó konvencióival szemben, s amelynek eredménye, az a *Tristram Shandy úr élete és vélekedései*, amely fikciós önéletrajzi kategóriában még mai szemmel is rendhagyónak minősül. A fikcióalkotás létező technikáinak játékos összekuszálása mellett a *Legenda* narrátorának, Bátkynak jellegzetes dikciója és nézőpontja szintén azt a brit írói eljárást idézi, mely – ismét Woolf szavaival – spontán módon leli örömét a humorban és komédiában [...], a természet szépségében [...], az intellektus aktivitásában, és a test nagyszerűségében”, s amely szintén a sterne-i narratívák mozgatórugója. Előadásomban elsősorban a regény dikcióját uraló retorikai eljárásra kívánok fókuszálni, különös tekintettel annak tropológiai dimenziójára. A vizsgálattól arra a kérdésre várok választ, hogy a Szerb regény dikcióját milyen tropológiai eljárások jellemzik, s ezek alapján illeszkedik-e a modernizmus történetmondó kifejezésmódját jellemző tropológiai sajátságokhoz.

Ekaterina Dmitrieva

L'image continentale de Georges Byron: entre Canon et Myth (pour l'épistémologie du romantisme européen)

Il y a eu une forte divergence entre la perception de Byron et la légende qui se créa autour de son nom encore du vivant du poète dont témoignent de nombreux mémoires et dont lui-même fut tout à fait conscient. On pourrait considérer la dite divergence comme une des sources du phénomène de byronisme, qualifiée souvent comme une reprise de son héritage par la postérité mais qui, pourtant, a des principes fort différentes à l'œuvre.

Une divergence encore plus frappante est à étudier entre la réputation dont avait joui Byron en Angleterre et dans l'Europe continentale. Vu comme ni poète classique ni comme poète romantique mais comme l'emblème même de celui de la modernité par Goethe qui l'avait choisi comme prototype de son Euphorion (*Faust II*), il devient un des idoles de la poésie romantique en Russie, peu comparable à ceux qui, en Angleterre, furent traités, beaucoup plus que

Byron, dans des termes du romanticisme (je pense, entre autre, à Wordsworth, Coleridge, Keats ou Shelley). A tel point que poème byronnique, cette désignation générique, commence à être employé en Russie comme synonyme parfaite du poème romantique et que l'enjeux satyrique et pastiche autant du poème *Childe Harold's Pilgrimage* que de son personnage principal reste pour autant inaperçu. La conséquence en est, que celui qui était destiné à parodier le type littéraire naissant d'un homme blasé, déçu et en désaccord avec l'Univers, qui, bientôt, était destiné à envahir la littérature européenne, devient, au même titre que Werther de Goethe ou René de Chateaubriand, prototype du personnage romantique et exemple à suivre.

On s'interrogera alors, à partir du «cas de Byron» et de sa perception dans les trois aires culturelles différentes (en France, en Allemagne, en Russie), à la fois sur la définition de l'écriture romantique et sur sa spécificité en tant qu'objet d'étude et de la réception, au seuil de la modernité.

The continental image of George Byron: between Canon and Myth (for the epistemology of European Romanticism)

There was a strong divergence between Byron's perception and the legend that was created around his name, still in the lifetime of the poet, of which many memoirs testify and of which he himself was quite conscious. The divergence could be considered as one of the sources of the phenomenon of Byronism, often described as a resumption of his heritage by posterity, but which nevertheless has very different principles at work.

An even more striking divergence to be studied exists between the reputation enjoyed by Byron in England and in continental Europe. Seen as neither a classical nor a romantic poet but as the very emblem of modernity by Goethe, who chose him as the prototype of his Euphorion (*Faust II*), he becomes, much more than Wordsworth, Coleridge, Keats or Shelley, an idol of romantic poetry in Russia, so much so that the phrase byronic poem, this generic designation, begins to be used in Russia as a perfect synonym of romantic poem and the satirical and pastiche background of the poem *Childe Harold's Pilgrimage* remains unnoticed. The consequence is that the hero who was destined to parody the nascent literary type of a jaded, disappointed man, discordant with the Universe, who was soon destined to invade European literature, becomes, just as Werther of Goethe or René of Chateaubriand, a prototype of the romantic character and an example to follow.

We will then examine, starting from the "Byron case" and its perception in three different cultural areas (in France, in Germany and in Russia), both the

definition of romantic writing and its specifics as an object of study and that of reception on the threshold of modernity.

Faragó Kornélia

Kanonizációs stratégiák – fordításiirodalmi kérdéskörök

A modern jugoszláv próza magyar antologikus reprezentációja

Az előadás a modern jugoszláv elbeszélési irodalom közvetítését felvállaló fordítás-antológiák szerkesztési koncepcióit kutatva kérdez rá a hatvanas évek kanonizációs stratégiáinak működés módjára. Számba veszi a kortárs kulturális beidegződésekkel egybefonódó jelenségeket, a forráskultúra ideológiai alapon szerveződő kanonikus képződményeinek a behatolását a válogatói elképzelésekbe, a kánónátmentési törekvéseket, a rögzítéses áthelyeződéseket, a válogatásból kitagadott elbeszélői irányulásokat (*Mai jugoszláv elbeszélők*), a kánonalakítási értelemben aktívabb kezdeményezéseket (*Kísértő igazság*), a gravitációs középpontokként megnevezett folyóiratokból is merítő, új horizontokat rajzoló, a befogadó kultúrát aktuális értelemben befolyásoló, további fordításokat inspiráló, merészebb, előbb válogatói gesztusokat (Borislav Pekić, Branimir Šćepanović, Antun Šoljan, Filip David, Svetozar Vlajković) is, amelyek leginkább „a modern európai irodalom útjait” követőket kívánják antologikus keretekben elhelyezni.

Canonization Strategies – Issues of Translation-Literature. The Hungarian Anthological representation of modern Yugoslavian prose

This paper problematizes the editorial concepts of anthologies of translation that mediate modern Yugoslav narrative literature, and looks at the way in which the canonization strategies work during the 1960s. It takes into account the phenomena associated with contemporary cultural habits, the penetration of the canonical forms of culture, based on relevant sources and organized on an ideological basis, into the ideas of selections. It also discusses canonical “rescue” attempts, the locking of transpositions, the narrative divisions withdrawn from the selection (*Mai jugoszláv elbeszélők*), the alliances created in the sense of canonization, the more active initiatives (*Kísértő igazság*), and the drawing of the new horizons related to the magazines regarded as centers of gravity (Borislav Pekić, Branimir Šćepanović, Antun Šoljan, Filip David, Svetozar Vlajković), which intend to locate the followers of “the paths of modern European literature” within the framework of anthologies.

Földes Györgyi

Show. Klasszikus és modern európai műfaji minták
Borbély Szilárd drámáiban

Borbély Szilárd *Szemünk előtt vonulnak el* című kötetének darabjai változatos műfaji mintákat követnek, melyeket régi (ókori vagy középkori) hagyományokhoz és modern előképekhez is köthetünk, s ezek összekapcsolódása minden bizonnyal releváns kérdéseket vet fel drámapoétikai szempontokból. *Az olaszliszka* a görög sorstragédiák kifordítása (a szerző megfogalmazása szerint sorsalandráma), melybe beékelődnek a *pészachi Haggáda* történetei, az *Akár akárki* a 15. századi moralitásjáték újabb (ellen)verziója a Hoffmannstahl- és a Kárpáti Péter-féle változat után, egyesítve a haláltánc- és a Brecht-féle színház elemeivel (Borbély ámorálisnak nevezi); a *Szemünk előtt vonulnak el* „teológiai-politikai revü”, cirkuszi elemekkel, barokkos élőkép-flashekkel és az abszurd darabokra jellemző dialógustechnikával.

Show. Classical and modern genre patterns
in Szilárd Borbély's dramas

Szilárd Borbély's Plays (published in the volume *Szemünk előtt vonulnak el*) follow various genre patterns which can be linked to both ancient and medieval traditions and modern forms, and this connection may raise relevant questions theatrically and dramatically too. *Az olaszliszka* (*The Man from Olaszliszka*) is the reversal of Greek fate tragedies, into which stories from *Pesach Haggadah* are embedded; *Akár Akárki* (*Like Everyman*) is a new version of the 15th century morality play (called amorality), following Hoffmannstahl's and Péter Kárpáti's variants, combined with elements from *Danse Macabre* and Brecht's theater; *Szemünk előtt vonulnak el* (*They are marching past in front of us*) is a theological-political variety show with baroque “flashes” and absurd dialogue technique.

Fried István

East Central Europe as literary space

This paper focuses on the eastern part of Central Europe, more specifically, the open landscape of changing borders between the Russian and the German literary landscapes, where Eastern and Western Christianity meet or ‘intersect’.

Geographically, this is mostly or precisely the centre of Europe, which has been multilingual since the early Middle Ages, and which preserved its multiculturalism even when Latin created a shared way of thinking and shared cultural and literary forms, laid the foundation of the terminology that later became national, and made possible the integration of other European cultures.

Kélet-közép-Európa mint irodalmi tér

Az előadás Közép-Európa keleti részére koncentrál, azon belül arra az orosz és német irodalmi tér közti nyitott és változó határu területre, ahol keleti és nyugati kereszténység találkozik és keresztezi egymást. Földrajzilag ez körülbelül vagy pontosan Európa középpontját jelenti, amely a kora középkor óta többnyelvű, és amely megőrizte multikulturalizmusát még azután is, hogy a latin megeremtette a közös európai gondolkodás, kultúra és irodalom formáit, és lefektette a terminológia alapjait, mely később nemzetivé vált, és lehetővé tette más európai kultúrák integrációját.

Görözdí Judit

Esterházy Péter a közép-európai irodalmi kánonban – a szlovák példa

Az előadás arra keres választ, létezik-e a közép-európai szerzők/művek valamiféle közép-európai kánona; Esterházy Péter szlovák recepciója alapján a befogadó irodalomban (a befogadó irodalom világ-, illetve közép-európai irodalomképében) történő „kanonizálódás” ismérveit vizsgálja, különös tekintettel a közép-európaiságra mint olyan diszkurzív fogalomra, amely nemcsak a szerző szövegeit szervezi/keretezi/formázza, hanem itt az olvasás alakzataként is szerepet játszik. Az előadás az Esterházy-életmű szlovák történetét a szlovák fordításban (ford. Deák Renáta) 2005-ben elsőként megjelent *Harmonia Caestis*-től a szerző utolsó színpadi művéig, a Szlovák Nemzeti Színház felkérésére írt, *Mercedes Benz* c. közép-európai emberiségdrámáig követi.

Péter Esterházy in the Central European literary canon – a Slovak example

The paper speculates about the existence of a Central European canon of authors or works. Based on the Slovak reception of Péter Esterházy, it examines the characteristics of canonization in the receiving culture. Central Europeanness is not understood here only as a discursive term organizing/framing/shaping the author's texts, but one that also functions as a figure of reading. The study maps the Slovak reception of Péter Esterházy from 2005, when

the first translation of his work was published (the novel *Harmonia Caelestis* translated by Renáta Deáková), to his last dramatic work, the play *Mercedes Benz* (a Central European “existential tragedy”) written for the Slovak National Theatre.

Hansági Ágnes

Anyanyelvi kánon és globális cirkuláció:
a fordítások szerepe a nemzeti nyelvű kánonképződésben

1850 és 1920 között az irodalom cirkulációja, a nyomtatott tömegmédiá populáris kommunikációjának, a *fiction bureau*-knak, a lapokat irodalmi anyaggal, főként regényekkel ellátó tárcaügynökségeknek köszönhetően már globalizáltak tekinthető. Ennek köszönhetően a „kis nyelvek” irodalmi kínálata is megjelent a világirodalminak nevezett szövegkorpuszban, elsősorban olyan fordításként, tehát az aktuális olvasó anyanyelvén, amely nem „különült ki” az originális, anyanyelvi szövegek korpuszából. Az így létrejövő szövegtereket azonban nemcsak a forrásnyelvek tulajdonképpen eltörlése, hanem a használati és az esztétikai szövegek egymás mellettisége is jellemzi. A lokális térben, anyanyelven olvasható globális fikciós anyag egyrészt a szöveghasználat különféle formáit hívta életre, másrészt viszont hatással volt az anyanyelvi, nemzeti, esztétikai kánonok „kikülönülésére” is.

Monolingualism or the Void Language of Word Literature:
The Epidemic of Serial Novels in the Second Half of the 19th Century

Serialized novels that – according to my premise – can be considered the par excellence literary genre of world literature, did not only provide the most important reading material for entertained readers in the second half of the 19th century, but also served as the major commodity of the global literary marketplace. Fiction bureaus and the network of daily newspapers enabled readers in different countries to simultaneously read the “same” novels in their respective languages. The question, however, is what they actually read. The context of serials is made up not only from the respective fields of local news but also from local literary material in original languages that shows radical differences according the verbal complexity of these texts. From 1850 on, the regular publication pace of serials introduced changes to the reading material of the Hungarian literary audience: as an effect of the growth of entertainment reading in Hungarian, the priority of reading books and newspapers in German had to go down.

Silvia Hegele

La comparaison des journaux intimes féminins, au-delà des canons?

Jugée pendant de siècles comme écriture mineure, mise à l'écart du canon littéraire, l'écriture intime offre aux écrivaines du XXe siècle la possibilité de transformer cette pratique ainsi que le métier d'écrivaine. La singularité de ce phénomène réside dans le fait que le journal intime féminin fut longtemps considéré comme un devoir de jeune fille¹. C'est ainsi qu'on leur donnait accès à une parole qui dans son mutisme s'est transformée en moyen de construire une identité littéraire et de reconfigurer les notions de littérature ainsi que du canon que la configure socialement. L'Anglaise Virginia Woolf, l'Américaine Sylvia Plath et l'Argentine Alejandra Pizarnik brisent d'une certaine manière ce modèle d'écriture et transmutent les journaux en un espace constituant une critique de l'expérience quotidienne en tant que femmes et écrivaines, mais également une critique du langage en tant que construction dominante. D'une part, nous sommes confrontés à un corpus féminin à l'intérieur duquel une classification canonique peut problématiser l'approche; d'une autre, l'objet d'étude est une forme textuelle fuyant les classifications. De ce fait, si l'on parle de journal intime et de canon littéraire, l'histoire d'un mépris commence à se dessiner. Étant considéré un sous-genre littéraire² ou un élément de l'a-littéraire³, l'entrée du journal dans le monde de la critique répond aux structures dominantes structurant le canon: on n'étudie sérieusement que le journal intime masculin. Cette tendance à "made one dislike the notion of women who write"⁴ commence à se replacer dans la sphère de la recherche. Ainsi, l'écriture féminine en tant que notion de recherche récuse et interroge les stéréotypes dominants. De cette façon, le terme "plurality"⁵ se place en tant que caractéristique analytique indispensable. Pour arriver à ce constat, « la critique féministe a produit de nombreux travaux sur des œuvres, mais aussi

¹ Philippe Lejeune, *Le moi des demoiselles: enquête sur le journal de jeune fille*, Paris, Editions du Seuil, 1993, 454 p., («La Couleur de la vie»).

² Maurice Blanchot, *Le livre à venir*, Paris, Gallimard, 1959.

³ Hans Rudolf Picard, « El diario como género entre lo íntimo y lo público », *1616: Anuario de la Sociedad Española de Literatura General y Comparada*, vol. 4, 1981, p. 115-122.

⁴ Virginia Woolf, *A passionate apprentice: the early journals, 1897-1909*, éd. Mitchell Alexander Leaska, San Diego, Harcourt Brace Jovanovich, 1992. p. 398.

« rendait repoussante la notion de femme écrivain. » Virginia Woolf, *Journal d'adolescence 1897-1909*, Paris, Stock, 2008. p. 495.

⁵ Joanna de Groot, « Women's History in Many Places: reflections on plurality, diversity and polyversality », *Women's History Review*, vol. 27/1, janvier 2018, p. 109-119. p. 109.

remis en cause nombre d'outils utilisés dans les études littéraires »⁶. Ces outils revisités ont pour but de devancer la conception d'une écriture « qui se distingue d'autres par le fait qu'elle est écrite *par* des femmes *pour* des femmes »⁷. Au sein de cette pluralité, le féminin dans l'écriture — aussi inquiétant et « toujours controversé »⁸ — vise un repositionnement théorique en ce qui concerne nos moyens de lecture analytique du journal en tant que texte littéraire. Mais ce repositionnement théorique répond aussi à l'émergence (et la crise) d'un domaine qui ne cesse d'interroger les schémas interprétatifs, celui de la littérature comparée.

Notre point de départ lie l'écriture-femme, l'écriture intime et l'hétérogénéité géographique et langagière. « Une méthode permet d'avancer sur ce terrain miné : elle consiste à remplacer la voie d'analyse directe par une voie comparatiste »⁹. D'abord, le comparatiste « ne cesse d'interroger des textes, quand le théoricien sur la littérature s'interroge sur le texte. Mais il est persuadé [...] qu'on n'a pas le droit de traiter d'un objet sans s'interroger sur la nature de cet objet, son essence, ou, plus modestement, ses conditions d'existence »¹⁰. De plus, avec l'apparition de la littérature comparée comme méthode « de um lado, ampliaram-se os instrumentais críticos, de outro, nossa atenção, desviada dos cânones estabelecidos, voltou-se para a escrita de mulheres, para os textos marginalizados, para as obras em tradução, abrindo em definitivo o leque dos objetos de investigação e da interpretação crítica ».¹¹

Pour cela, nous allons nous demander comment la méthode comparatiste peut mener à une redéfinition de la notion de canon littéraire à l'époque

⁶ Florian Pennanech, « La narratologie féministe: des méthodes et de leurs enjeux », *La lecture littéraire. Revue de Recherches sur le Régime littéraire de la Lecture*, 2009, p. 153-174. p. 154.

⁷ Suzanne Wilson, « Auto-bio-graphie: vers une théorie de l'écriture féminine », *The French Review*, vol. 63 / 4, 1990, p. 617-622. p. 617.

⁸ Michelle Perrot, *Les femmes ou Les silences de l'histoire*, Paris, Flammarion, 2012. p. 351.

⁹ Jean-Marie Schaeffer, « Les genres littéraires, d'hier à aujourd'hui », in Marc Dambre, Monique Gosselin-Noat, Société d'études de la littérature française du XXe siècle, (éds.). *L'éclatement des genres au XXe siècle*, éds. Marc Dambre, Monique Gosselin-Noat et Société d'études de la littérature française du XXe siècle, Paris, Presses de la Sorbonne nouvelle, 2001, p. 11-20. p. 17.

¹⁰ Pierre Brunel, Claude Pichois et André M. Rousseau, *Qu'est-ce que la littérature comparée?*, Paris, A. Colin, 1983, 172 p., (« Collection U »). Pp. 112-113 ;

¹¹ Tania Franco Carvalhal, « Literatura comparada no Canadá e Brasil : Um interesse comum », *Ilha do Desterro A Journal of English Language, Literatures in English and Cultural Studies*, 1994, p. 151-160. p. 151.

contemporaine à partir de l'étude des journaux intimes d'écrivaines du XXe siècle. Pour y répondre, nous devons tenir en compte que « par ses prédispositions topographiques la littérature comparée induit aussi à s'interroger sur les lieux investis par la recherche autant que les espaces de réception des recherches elles-mêmes ». ¹² Ainsi, dans un premier moment nous allons nous interroger sur le canon comme un signe d'héritage et un élément à transgresser dans les journaux intimes des auteures de notre corpus. Puis, nous analyserons comment le comparatisme d'aujourd'hui permet d'approcher de ce corpus et de reconfigurer la cartographie d'un canon où l'élément féminin et l'écriture intime trouvent une place.

The comparison of women writers' diaries:
a reading beyond the canons?

Judged for centuries as minor writing, set aside from the literary canon, intimate writing offers 20th-century writers the opportunity to transform this practice, as well as the work of a writer. The singularity of this phenomenon lies in the fact that writing diaries was long considered a young girl's duty. In this way, women were given access to a word that, in its silence, became a means of building a literary identity and reconfiguring the notions of literature as well as the canon that socially configures it. Virginia Woolf from England, Sylvia Plath from the United States and Alejandra Pizarnik from Argentina break this writing model in a way and transform diaries into a space that represents a critique of the daily experience of women and writers, but also a critique of language as a dominant construction. On the one hand, we are faced with a feminine corpus within which a canonical classification can problematize the approach; on the other hand, the object of study is a textual form that avoids classifications. As a result, if we talk about diaries and literary canon, the story of contempt begins to emerge. Long considered a literary subgenre ¹³ or an a-literary ¹⁴ element, the journal's entry into the world of criticism responds to the dominant structures by structuring the canon: only the male diary is seriously studied. This tendency to "make one dislike the notion of women who write" ¹⁵ is starting to return to the realm of research. Thus, fem-

¹²Frédérique Toudoire-Surlapierre, *Notre besoin de comparaison*, Paris, Orizons, 2013, 187 p., (« Universités/Comparaisons »). p. 80.

¹³ Maurice Blanchot, *Le livre à venir*, Paris, Gallimard, 1959.

¹⁴ Hans Rudolf Picard, « El diario como género entre lo íntimo y lo público », *1616: Anuario de la Sociedad Española de Literatura General y Comparada*, vol. 4, 1981, p. 115-122.

¹⁵ Virginia Woolf, *A passionate apprentice: the early journals, 1897-1909*, éd. Mitchell Alexander Leaska, San Diego, Harcourt Brace Jovanovich, 1992. p. 398.

inine writing as a notion of research challenges and questions dominant stereotypes. In this way, the term “plurality”¹⁶ is placed as an essential analytical characteristic. To arrive at this observation, “la critique féministe a produit de nombreux travaux sur des œuvres, mais aussi remis en cause nombre d’outils utilisés dans les études littéraires”¹⁷. These revisited tools are intended to forestall the conception of a writing “qui se distingue d’autres par le fait qu’elle est écrite par des femmes pour des femmes”¹⁸. Within this plurality, the feminine in writing – as worrying and “toujours controversé”¹⁹ – aims at a theoretical repositioning with regard to our means of analytical reading of the diary as a literary text. However, this theoretical repositioning also responds to the emergence (and the crisis) of a field that constantly questions the interpretative patterns of comparative literature.

Our starting point links feminine writing, intimate writing, geographical and linguistic heterogeneity. “Une méthode permet d’avancer sur ce terrain miné : elle consiste à remplacer la voie d’analyse directe par une voie comparatiste”²⁰. First of all, the comparatist “ne cesse d’interroger des textes, quand le théoricien sur la littérature s’interroge sur le texte. Mais il est persuadé [...] qu’on n’a pas le droit de traiter d’un objet sans s’interroger sur la nature de cet objet, son essence, ou, plus modestement, ses conditions d’existence”²¹. In addition, with the emergence of comparative literature as a method “de um lado, ampliaram-se os instrumentais críticos, de outro, nossa atenção, desviada dos cânones estabelecidos, voltou-se para a escrita de mulheres, para os textos

« rendait repoussante la notion de femme écrivain. » Virginia Woolf, *Journal d’adolescence 1897-1909*, Paris, Stock, 2008. p. 495.

¹⁶ Joanna de Groot, « Women’s History in Many Places: reflections on plurality, diversity and polyversality », *Women’s History Review*, vol. 27 / 1, janvier 2018, p. 109-119. p. 109.

¹⁷ Florian Pennanech, « La narratologie féministe: des méthodes et de leurs enjeux », *La lecture littéraire. Revue de Recherches sur le Régime littéraire de la Lecture*, 2009, p. 153-174. p. 154.

¹⁸ Suzanne Wilson, « Auto-bio-graphie: vers une théorie de l’écriture féminine », *The French Review*, vol. 63 / 4, 1990, p. 617-622. p. 617.

¹⁹ Michelle Perrot, *Les femmes ou Les silences de l’histoire*, Paris, Flammarion, 2012. p. 351.

²⁰ Jean-Marie Schaeffer, « Les genres littéraires, d’hier à aujourd’hui », in Marc Dambre, Monique Gosselin-Noat, Société d’études de la littérature française du XXe siècle, (éds.). *L’éclatement des genres au XXe siècle*, éds. Marc Dambre, Monique Gosselin-Noat et Société d’études de la littérature française du XXe siècle, Paris, Presses de la Sorbonne nouvelle, 2001, p. 11-20. p. 17.

²¹ Pierre Brunel, Claude Pichois et André M. Rousseau, *Qu’est-ce que la littérature comparée?*, Paris, A. Colin, 1983, 172 p., (« Collection U »). Pp. 112-113 ;

marginalizados, para as obras em tradução, abrindo em definitivo o leque dos objetos de investigação e da interpretação crítica”.²²

To do this, we are going to ask how the comparative method can lead to a redefinition of the notion of the literary canon in the contemporary era based on the study of the diaries of women writers of the 20th century. To answer this question, we must take into account that “par ses prédispositions topographiques la littérature comparée induit aussi à s’interroger sur les lieux investis par la recherche autant que les espaces de réception des recherches elles-mêmes”.²³ Hence, firstly, we will question the canon as a sign of heritage and an element to be transgressed in the diaries of the authors of our corpus. Then, we will analyse how today’s comparison allows us to approach this corpus and reconfigure the cartography of a canon in which the female element and intimate writing find a place.

Kálmán C. György

Eastern Europe in Hungary – Political and Poetic Attractions

There was a period, from the sixties to the eighties, when (parts of) the literatures of some neighboring countries found their place in the Hungarian canon; certainly not in the official one but in some subcultural sub-canons. This partial and limited inclusion had, in the first place, some political reasons. There were phenomena in the Czech (and partly in Polish, Romanian, Russian and even East German) literatures which counted as politically sensitive and interesting, so that they became attractive. However, from the end of the eighties, political attraction was not too interesting any more: this tendency, thus, faded away, but poetic novelties, innovations and irregularities became more and more attractive instead. These, then, granted an openness of some canons towards the literatures of the neighboring countries.

Kelet-Európa Magyarországon – politikai és poétikai vonzalmak

Az előadás azt veti fel, hogy volt olyan időszak – a ’60-as évektől a ’80-as évekig –, amikor bizonyos szomszédos országok irodalma helyet talált, ha nem is

²² Tania Franco Carvalhal, « Literatura comparada no Canadá e Brasil : Um interesse comum », *Ilha do Desterro A Journal of English Language, Literatures in English and Cultural Studies*, 1994, p. 151-160. p. 151.

²³Frédérique Toudoire-Surlapierre, *Notre besoin de comparaison*, Paris, Orizons, 2013, 187 p., (« Universités/Comparaisons »). p. 80.

a hivatalos kánonban, de bizonyos szubkulturális kánonokban Ennek elsősorban politikai oka volt: a cseh (és részben a lengyel, román, orosz, sőt kelet-német) irodalomban voltak olyan jelenségek, amelyek politikailag érdekesnek számítottak, s ezért vonzóak voltak. A '80-as évek végétől ez a tendencia – érthetően – lehanyaglott, viszont érdekessé váltak a poétikai újdonságok, s ezek tovább éltették a kánonok egy részének nyitottságát a szomszédos kultúrák felé.

András Kányádi

La pléiadisation: une stratégie de canonisation nationale?

En 1931, Jacques Schiffrin, jeune éditeur indépendant parisien, lançait sa collection „la Bibliothèque de la Pléiade” qui, rachetée deux ans plus tard, allait devenir la série emblématique de Gallimard. Inaugurée par un volume de Baudelaire, la collection regroupe aujourd'hui près de 800 ouvrages et représente une consécration pour les auteurs français et étrangers.

En 1973, Endre Illés, éditeur connu de la prestigieuse maison budapestoise Szépirodalmi Kiadó, lançait, à son tour, la collection « Magyar remekírók », devenue vite un incontournable à l'époque communiste. Inaugurée par deux volumes de Csokonai, elle s'est enrichie de près d'une centaine de titres jusqu'à la fin du régime et toutes les plumes importantes de la littérature nationale y ont trouvé leur place.

Les deux entreprises présentent beaucoup de similitudes tant sur le plan formel (papier bible, dorure, couleurs définies par siècles) que matériel (classiques de la littérature), mais notre communication tente surtout de porter un éclairage sur les différents enjeux et débats qui ont contribué à leur succès durable.

“Pleiadization”: a national canonization strategy?

In 1931, Jacques Schiffrin, a young independent editor, started his collection “la Bibliothèque de la Pléiade”, which, bought two years later by Gallimard, rapidly became emblematic. The first author to be published in the collection was Baudelaire, and today the collection includes around 800 works, being a recognition for both French and foreign authors.

In 1973, Endre Illés, a well-known editor of the famous publishing house Szépirodalmi Kiadó in Budapest, also started a collection titled “Magyar

remekírók”, a major reference work during the communist era. The first author published in the series was Csokonai, and all the important names of Hungarian national literature were included among the one hundred titles.

The two enterprises have a lot in common both at a formal (Bible paper, gilding, one colour for each century) and at a material level (classics), yet our paper attempts to shed light on the various issues and polemics which have contributed to their lasting success.

Katarzyna Kotowska

Vingt ans du Choix Goncourt de la Pologne

Dans ma communication je voudrais analyser comment les palmarès du Choix Goncourt de la Pologne ont contribué à la création d'un canon des textes de la littérature française contemporaine traduits en polonais depuis vingt ans. J'ai eu l'occasion d'interroger sur les sujets les libraires polonais lors du dernier Festival Conrad à Cracovie en Octobre 2018 de même que M. Bernard Pivot, le Président de l'académie Goncourt lui-même.

Twenty years of the Goncourt's Choice of Poland

In my paper, I would like to analyze how the winners of Goncourt's Choice of Poland contributed to the creation of a canon of texts of contemporary French literature translated into Polish for twenty years. I had the opportunity to ask about Polish booksellers at the last Conrad Festival in Krakow in October 2018 as well as Mr. Bernard Pivot, President of the Goncourt Academy himself.

Kovács Árpád

A javított kiadás mint prózamű. A *Hasnyálmirigymapló* poétikájához

Az előadás Esterházy Péter művét prózapoétikai megvilágításban kívánja értelmezni. Ennek fényében a javított kiadás a prózanyelv konstitutív elvét képezi, amely a scriptumban testesül meg, s ott különös autonómiára tesz szert mind a narratív képződményekkel, mind az egyes szereplői megnyilatkozásokkal szemben. Az írás tematizálása önálló – autopoétikai – szintje a szövegnek, ahol a történet által reprezentált világ a nyelvi alkotás eseményével egészül ki.

The Corrected Version as a Prosaic Work. Notes on the Poetics of *Hasnyálmirigynapló* (Pancreas Diary)

My paper focuses on the prose poetics of Péter Esterházy's last book. The interpretation points out that the *corrected version* (the act of correction) is a constitutive principle of prose language which is realized in the *scriptum* (written work, the act of writing) and has a special autonomous role beside (or opposed to) the narrative facts and the utterances of the characters. The thematization of the act of writing is an independent – autopoietic – level of text by which the represented world of the story is completed by linguistic creation.

Kovács Gábor

Kánonok konfliktusa a regényben. A saját szöveghagyományát megte-
remtő mű (Gárdonyi Géza: *A láthatatlan ember*)

Gárdonyi Géza egyik legismertebb regényének, az 1902-ben megjelent *A láthatatlan ember*nek több műfaji jellemzését is kialakította a befogadástörténet. Témája (Attila kora) és nyilvánvaló historiográfiai forrásai miatt *történelmi* regénynek tartják; a tematikus koncentráció más aspektusai miatt a tragikus *sze-relmi* regény formáját ölti; a mese fordulatossága okán nem áll távol a szövegtől a *kalandregényi* cselekményszöveg; elbeszélésmódja (perszonális elbeszélés) miatt *lélektani* regénynek nevezik; olvasásszociológiai okok miatt *ifjúsági* olvasmányként értelmezik; s mivel már az író életében is négy kiadást megért, *nép-szerű* regényként is számon tartják. A túl sokféle műfaji besorolás, amely bizonyos aspektusok kiemelésével más értelemirányokat háttérbe utasít, nyilvánvalóan elrejtja a szöveg valódi poétikai értékét. Eppen ezért időszerű nem első-sorban műfaj-, hanem inkább prózapoétikai alapon újraolvasni a regényt. Ebből a szempontból úgy tűnik, hogy a regény szövegtere nem más, mint három eltérő és összeférhetetlennek tűnő íráshagyomány összeütköztetésének a helye. Előadásom célja, hogy rávilágítson, hogyan állítja elő *A láthatatlan ember* saját konstitutív szöveghagyományát, amelyben három eltérő regénykánon prózapoétikája fonódik össze: a történelmi forrásokból építkező írásmódnak, a perszonális elbeszélés diszkurzív rendjének és a travesztív regény írott figura-képző elvének együttállása teremti meg a regény világát.

Conflict of Canons in the Novel. The Literary Work that Creates its Own Textual Tradition (Géza Gárdonyi: *The Invisible Man*)

The reception of one of the best-known novels by Géza Gárdonyi, *The Invisible Man* (1902) has elaborated several different opinions about the work's genre. It is a *historical* novel because of its main theme (Attila the Hun) and obvious historical sources; owing to another important subject of the story it is a *tragic love* novel; the eventful story is based upon the *adventure* novel's emplotment; in consequence of the narrative mode (personal narration), it is a *psychological* novel; the reading sociology interprets *The Invisible Man* as *juvenile* literature; on account of the number of this book's editions, it can be read as a *popular* novel. Genre classification always hides the poetical value of the text in a way: the emphasis on one aspect of the work inevitably pushes the others into the background. Thus, it may be worth setting a prose poetical re-reading of the text against the genre classifications. From the point of view of prose poetics, the textual space of *The Invisible Man* is a place where three different and incompatible traditions of writing a novel coincide. In my paper, I would like to point out the processes by which the novel produces its own textual tradition, combining three different novel canons and three divergent prose poetics. The textual world of the novel consists of the writing method that is based upon historical sources, the discourse of personal narration, and the written character production of travesty (comic or picaresque novel).

Charlotte Krauss

L'évolution historique de la littérature comparée en tant que discipline : l'enjeu de la définition des canons

A la fin du XIXe siècle, la littérature comparée émerge comme une nouvelle discipline innovante dans différents pays d'Europe. Les premières chaires universitaires sont créées autour de 1900, essentiellement dans des universités situées quelque peu à l'écart des grands centres historiques, des universités désireuses d'affirmer leur différence ou leur modernité en affichant leur soutien à une discipline émergente – l'Europe de l'Est joue alors un rôle essentiel. Cette querelle entre les anciens et les modernes se déplacera sur de nouveaux terrains, mais ne cessera jamais complètement : l'existence et l'utilité de la petite discipline ouvertement cosmopolite seront systématiquement mises en question, et on parlera de la « crise » voire de la « mort » de la littérature comparée. Or, à côté de discussions méthodologiques et théoriques ardues, c'est la question

des canons qui, depuis toujours, échauffe les esprits. Que doit lire un comparatiste et quels sujets doivent aborder ses travaux ? les classiques de la « littérature mondiale » ? la littérature populaire ? les « petites » littératures de l'Europe de l'Est ? ou seulement si elles sont traduites en anglais ? Ma communication propose d'esquisser des profils de comparatistes en se fondant sur les canons acclamés.

Comparative studies as a discipline: The challenge of defining canons

Comparative studies emerged as an innovative discipline in European countries in the late 19th century. The first university departments were established around 1900, mostly at universities far from the great historic centres of the continent, which wished to emphasize their difference and modernity by advocating an emerging discipline. Central Europe played a decisive role in this. The “quarrel of the ancients and the moderns” thus moved into new territories, but never ceased completely: the existence and usefulness of this small and cosmopolitan discipline has been questioned systematically, to the extent that the “crisis” or even the “death” of comparative literary studies have often been predicted. The heated methodological and theoretical debates have focused on the question of the canon from the very start. What should a scholar of comparative studies read and write about? The classics of “world literature”? Popular literature? The “minor” literatures of Central Europe? And only if they are translated into English? In my paper, I intend to present those aspects of comparative studies which are based on dominant canons.

Kulcsár Szabó Zoltán

Kafka fia. Borbély Szilárd a világirodalomban

A magyar irodalom jelentős életművei között léteznek olyanok, amelyeket a kritikai recepció könnyebben helyezett el világirodalmi kontextusban, mint a magyar irodalmi hagyományok kínálta vonatkoztatási rendszerben. Kertész Imre lehet a legismertebb példa, de, úgy tűnik, Borbély Szilárd munkásságának is vannak olyan rétegei, amelyek – a magyar irodalom különböző hagyományaival folytatott, erőteljes, intertextuálisan is markánsan jelölt párbeszéde ellenére – nem a magyar irodalom nyelvi és nemzeti keretei között tárulkoznak fel. Különös megvilágítást nyer ez a sajátosság azon körülmény által, hogy Borbély már posztumusz kiadott, *Kafkas Sohn* című prózakötete – jogi okok miatt – egyelőre csak német kiadásban, fordításban férhető nyilvánosan hozzá, olyan

címen, amely egy nemzeti irodalmi besorolhatóságának közismerten sok tekintetben ellenálló alkotó fiktív genealógiájához kapcsolja a szöveget – úgy ráadásul, hogy inverzére fordítja Kafka híres, apjához intézett levelének alapszituációját. Az előadás innen kiindulva Borbély műveinek német irodalmi topográfiáját, többek közt Kafka és Walter Benjamin szövegeinek konstitutív jelenlétét igyekszik feltárni, illetve értelmezni.

Kafka's Son. Szilárd Borbély in World Literature

Some of the significant oeuvres in Hungarian literature have proved to be more easily located within the contexts of world literature than in a frame of reference provided by major Hungarian traditions. The best-known example could be Imre Kertész, but, as it seems, Szilárd Borbély's work also contains certain layers that could hardly be revealed within the linguistic and national framework of Hungarian culture, despite the fact that Borbély's texts constantly highlight (e.g., by intertextual references) those solid bonds that connect them to various Hungarian literary traditions. The contradictory embedment of his work is revealed in a curious manner by the fact that Borbély's last volume of prose, *Kafkas Sohn*, posthumously published in a German translation, is, due to copyright issues, still not available in its original language. The title of this volume relates the text, in the form of a fictive genealogy, to an author whose work itself resists classification in terms of national literatures – Borbély in fact reverses the situation upon which Kafka's famous letter to his father is based. Starting from here, the paper attempts to outline and interpret the German literary topography, e.g. the constitutive presence of Kafka's and Walter Benjamin's work in Borbély's prose and poetry.

Ladányi István

Jugoszláviai magyar irodalom-tankönyvek és az irodalmi kánon

Az előadás az 1960 és 1990 közötti időszak jugoszláviai magyar közoktatásának középiskolai irodalom-tankönyveivel foglalkozik az irodalmi kánon szempontjaiból. A kutatás az *Új Szimposion* folyóirat története kutatásának része. Azt vizsgálja, milyen változások mentek végbe a jelzett időszakban a jugoszláviai magyar irodalomoktatásban érvényesülő irodalmi kánonban – a művek szelekciójában, az oktatott témák kereteiben, arányaiban és a róluk való beszédmódban. A kutatás a korabeli teljes anyagot áttekinti, de elsősorban az irodalmi modernitás tankönyvi reprezentációjára koncentrál.

Yugoslavian Hungarian Literature Textbooks and the Literary Canon

The paper deals with high school literature textbooks used in Hungarian public education in Yugoslavia between 1960 and 1990, from the aspects of the literary canon. The research forms part of the research of the history of the periodical *Új Symposion*. It examines in secondary school literature textbooks what changes took place in the literary canon of the Hungarian literary education in Yugoslavia in the period indicated – in the selection of works, in the topics covered and their proportions and in the way of speaking about them. The research reviews the whole material, but focuses primarily on the representation of literary modernity.

Mann Jolán

Közép-európai együttállások Miroslav Krleža műveiben

Az előadás a Krleža-életmű és a közép-(kelet)-európai irodalmak, ezen belül elsősorban a magyar irodalom lehetséges kapcsolódási pontjainak részbeni újragondolására tesz kísérletet. A magyar irodalomról saját képpel rendelkező Krleža nemcsak *külső*, aktív reflexiók szerzőjeként, hanem a magyar irodalmi modernitással részben együtt alakulva, ahhoz *belülről* viszonyulva alkotta meg idővel kanonizálódott több jelentős művét.

A Krleža életművét újabban az avantgárd felől értelmező olvasatok a magyar irodalmi kánonképzés szempontjából is tanulságokkal szolgálhatnak. Megfigyelhető, hogy Krleža a korai avantgárdhoz, elsősorban az expresszionizmushoz több szálon is köthető művei gyakran a magyar irodalom kanonikus szerzőinek nem kanonizálódott műveivel állíthatók párhuzamba. A Déry Tiborzsengek közé sorolt *Kéthangú kiáltás* (1919) című expresszionista kisregény, a történelmi-társadalmi tapasztalatot ugyanúgy a fantasztikum segítségével képezi le, mint Krleža *Horvát rapszódia* (1917) című lírai prózája vagy *A házunk* (1918) című verse. Hasonlóképpen Krleža egyik főművének, a *Filip Latinovicz hazatérése* (1932) című regényének és Déry Tibor *Pesti felhőjáték* című kisregényének (1930–31) egyaránt a megérkezés, a visszatérés lehetetlenségének problémája áll a középpontjában.

Central European conjunctions in Miroslav Krleža's works

The paper aims at a partial re-thinking of possible connections between Krleža's oeuvre and (East) Central European literature, with special regard to

Hungarian literature. With his own notion of Hungarian literature, Krleža created several of his major works, canonized over time, not only as an author of *external*, active reflections, but also evolving partly together with Hungarian literary modernity, relating to it from the *inside*.

Recent readings, interpreting Krleža's oeuvre from the perspective of the avant-garde, can also provide lessons for Hungarian literary canon formation. It is noticeable that Krleža's works, which can be connected in more than one way to the early avant-garde, and especially to expressionism, can often be paralleled with non-canonical works of the canonical authors of Hungarian literature. One of Tibor Déry's early works, an expressionist novelette entitled *Kéthangú kiáltás* (*Cry for Two Voices*) (1919) replicates historical-social experience with the help of fiction, just like Krleža's lyrical prose entitled *Horvát rapszódia* (*Croatian Rhapsody*) (1917), or his poem entitled *A házuk* (*Our House*) (1918). Likewise, one of Krleža's main works, the novel entitled *Filip Latinovicz hazatérése* (*The Return of Filip Latinovicz*) (1932), and Tibor Déry's novelette entitled *Pesti felbőjtések* (*The Play of Clouds in Pest*) (1930–31) share the central problem of the impossibility of arrival and return.

Márjánovics Diána

„A szuper-realizmus hitelessége”. A *Pontos történetek, útközben* olvasatainak kanonizációs stratégiái

Előadásom a magyar próza alakulását alapvetően meghatározó Mészöly-életmű cezurális kötetét helyezi fókuszba, a *Pontos történetek, útközben* interpretációinak értelmezési módozatait vizsgálja. A recepció bevett kanonizációs eljárása a francia *új regény* hatásának hangsúlyozása – előadásom egyik fő célkitűzése ezen olvasásmód revíziója: a *nouveau roman*hoz kötődő ambivalens viszony igazolása. Az 1970-ben publikált *Pontos történetek, útközben* a szerzői pályát tekintve fordulatot hozott; a mű alapszerkezete, teoretikus problémája, architektusa Mészöly korábbi munkáitól eltér. A *Pontos történetek, útközben* poétikai újdonságának egyik (kevésbé vizsgált, ám nem mellőzendő) oka, hogy a szerző idegen élményanyagot dolgoz fel – felesége emlékeit írja újra. Előadásom a genetikai kritikai szemlélet érvényesítésével, a Petőfi Irodalmi Múzeumban folytatott hagyatéki kutatás eredményeinek közlésével szól a *Pontos történetek, útközben* szövegrétegeiről, korábban ismeretlen pretextusok vizsgálatával értékeli újra a recepció bevett állításait.

“The Authenticity of Super-realism”. Canonization Strategies of Interpretations in the Case of *Pontos történetek, útközben*

The paper scrutinizes the defining work (*Pontos történetek, útközben* [1970]) of the highly influential author Miklós Mészöly in the context of the Central and Eastern European literary field and cultural policy. The study deals with the following questions: 1) What are the canonical preferences of the novel’s various interpretations? 2) Regarding the theoretical aspects of Mészöly’s work, how could one define the influence of *nouveau romanciers*? 3) How could the poetical novelty of *Pontos történetek, útközben* be described in consideration of Mészöly’s wide-ranging oeuvre?

The examination is based on the philological method of *genetic criticism*; the analysis focuses on *pretexts* (autograph notes, drafts, typescripts) connected to Mészöly’s work. The paper publishes several crucial and formerly unknown documents from Mészöly’s legacy, kept in Petőfi Literary Museum, which contribute to revising the interpretations of *Pontos történetek, útközben*.

Mayer Lisa

A passió stációi. Krasznahorkai László műveinek német nyelvű recepciójáról

Krasznahorkai népszerűsége – bátran állíthatjuk – itthon és külföldön egyaránt töretlen. A szerző szavaival élve: vannak művei, melyek mindenütt megszólalnak (*Sátántangó, Az ellenállás melankóliája*), köszönhető ez a „cinkostársainak”, azaz a fordítóinak, valamint az egyes nemzetek érzékenységének.

Előadásomban e népszerűség okait, miértjeit keresem. Azon fogalmak mentén indulok el, melyek többsége a hazai recepcióban is jelentős részét képezi a kritikáknak. Bűn, bűnhődés, kegyelem, megváltás (hiánya) és apokalipszis olyan összefüggésháló alkotnak Krasznahorkai univerzumában, melyek valamiféle köztes térben lebegnek. Se profanizációra, se szakralizációra nem képesek teljes mértékben. Minden fogalom viszonylagossá válik, úgymint egyéni és általános, jó és rossz, káosz és rend. De szükséges-e, hogy ezek a fogalmak egymás ellenpólusai legyenek? Vagy sokkal inkább egymás kiegészítőivé kell válniuk? Ilyen vitatott kérdésekkel szembesülünk nemcsak a hazai, de a német tanulmányok olvasása során is.

Hogyan lehet ezeket a fogalmakat közép-európai kontextusba ágyazni? Hogyan lehet a Krasznahorkai-féle magyarországi passiót „kiterjeszteni” úgy,

hogy közben ne a művek politikai olvasata domborodjon ki? Előadásomban ezekkel a kérdésekkel foglalkozom.

The stations of suffering

About the German reception of László Krasznahorkai's works

The popularity of Krasznahorkai is unbroken in Hungary and abroad. According to the author, he has works that are successful everywhere (Satantango, The Melancholy of Resistance), thanks to his translators and the sensitivity of the receiving nations.

In my paper, I would like to look for the reasons for this popularity. I will investigate concepts that also occur in the Hungarian reception. Sin, expiation, mercy, lack of salvation, and apocalypse constitute a network of connections in the universe of Krasznahorkai that is not fully capable of either profanation or sacralization. Every concept becomes relative, such as individual and general, good and bad, chaos and order. But is it necessary for these concepts to be opposites of each other? Or should they become complementary? We are faced with such controversial problems when we read the Hungarian and German studies.

How can we put these concepts into a Central European context? How can we “diffuse” this suffering without focusing on the political reading of the works? My paper addresses the above questions.

Németh Zoltán

A közép-európaiság hermeneutikai fordulata. A közép-európaiság mint történelmi, kulturális és irodalmi hagyomány

A tanulmány az egymástól térben és időben eltérő Közép-Európa-konceptiókkal foglalkozik, például a német Mitteleuropa, Zentraleuropa, Zwischenstaaten, Zwischeneuropa, a szláv Orosz-Lengyel-Délszláv Föderáció vagy éppen a Dunai Föderáció kapcsán. Ezek a koncepciók arról árulkodnak, hogy minden Közép-Európa-értelmezés az értelmező konkrét identitásához, kultúrájához, szocializációjához köthető, vagyis nem létezik, nem létezhet semmilyen objektív elképzelés Közép-Európáról. A Közép-Európával foglalkozó, a „hermeneutikai fordulat” utáni értelmezők már nem hisznek többé megközelítéseitek objektivitásában, mert tudják, a másik kultúrát és Közép-Európát csupán saját, korlátozott érvényességű kultúrájuk és érzelmeik felől faggathatják.

Vagyis Közép-Európa viszonyfogalom, amelynek jelentése használójának pozíciójától és érdekeitől függ.

The “Hermeneutic Turn” in Central European Studies:
Central Europeanness as a Historical, Cultural and Literary Tradition

The paper deals with the characteristics of different conceptions of Central or Middle Europe, such as Mitteleuropa (Middle Europe), Zentraleuropa (Central Europe), Zwischenstaaten, Zwischeneuropa (Intermediary States, Intermediary Europe), a Russian-Polish-Southern Slavic federation, the Danube federation, etc. However, all statements referring to Central Europe must necessarily concern themselves with the constraints and determinations of the socialization factors and social contexts into which the interpreter dealing with Central Europe and Central Europeanness was born, and according to which (s)he interprets the world and the texts laid out before him/her. Interpreters dealing with Central Europe after the hermeneutic turn no longer believe in the objectivity of their approaches because they know that they can only ask the other culture and Central Europe questions about their own culture and emotions of restricted validity.

Papp Ágnes Klára

Baudelaire-hatások az *Új versek*ben – Ady és Baudelaire

Evidenciaként szokás kezelni a tizenkilencedik század második felének, ezen belül is Baudelaire költészetének Adyra gyakorolt meghatározó befolyását. Ugyanakkor az ezt érintő kutatások vagy a fordítások jól behatárolható problémakörével foglalkoznak, vagy Ady szimbolizmusának dilemmájaként vetik fel a hatástörténet kérdését. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy az *Új versek* poétikai újításait vizsgálja hatástörténeti kontextusban.

Baudelaire’s influence on Ady’s *Új versek*

The influence of 19th century French poetry, in particular of Baudelaire, seems to be taken for granted in Ady scholarship. However, the relevant research is either limited to the problems of the translations, or it raises the dilemma of Ady’s symbolism. The paper will attempt to analyse the innovations of *Új versek* in a comparative context.

Pataky Adrienn

Kanonizáló gesztusok és lírai (ön)szemlélet Nemes Nagy Ágnes irodalomfelfogásában

Az előadás elsősorban Nemes Nagy Ágnes líraszemléletével foglalkozik, amely jelentősen meghatározta az *Újhold* esztétikáját, ugyanakkor a formálódó *újholdas* irodalomfelfogás is alakította Nemes Nagy gondolkodását. Az *újholdas* alatt egyrészt szakmai alapon szerveződő, írói-alkotói közösség, folyóirat értendő, amelynek Nemes Nagy az egyik szerkesztője s vezéralakja volt. Másrészt szellemi műhelyként, informális csoportosulásként is felfogható irodalmi-baráti közegekről is beszélhetünk, amely a lap megszűnte után is tovább élt: az *újholdas* jelző az évtizedek során esztétikai kategóriává vált. Éppen ezért, az előadás nem pusztán önmagában, hanem ennek kontextusában vizsgálja a költő és esszéíró ars poeticáját. Az önkanonizáció már az *Újhold* első írása révén reprezentálódott, amelyet Nemes Nagy akkori férje, Lengyel Balázs jegyzett – *Babits után* címmel. A cikk, s azáltal maga a lap azonnali reakciókat váltott ki, mások mellett Lukács György bírálta élesen – tehát már a kezdetektől nemcsak valami *után*, hanem valami *ellenében* is szükségessé vált a deklarált önmeghatározás.

Kanonizáló-önpozicionáló gesztusok sora kísérte végig Nemes Nagy líraelméleti fejtegetéseit is, irodalomeszménye elsősorban kritikáiból, esszéiből, interjúiból, továbbá levelezéséből fejthető fel. A levelezés egy részének sajtó alá rendezőjeként az eddig kiadatlan szakmai levelek tartalmát is felhasználom előadásomban.

Canonizing gestures and lyrical (self) approach in Ágnes Nemes Nagy's literature

The paper primarily deliberates about the lyrical (self) approach of Ágnes Nemes Nagy, who has significantly determined the aesthetics of *Újhold* (the journal), while the evolving literature conception of *Újhold* also shaped Nemes Nagy's thinking. The *újholdas* was a professionally organized writer-creator community and a periodical of which Nemes Nagy was one of the editors and leaders. On the other hand, we can also talk about *újholdas* as an intellectual workshop, an informal literary group of friends which continued to exist after the journal's banning: the *újholdas* has become an aesthetic category. Consequently, the paper not only analyzes Nemes Nagy's ars poetica in itself, but also evaluates her work in this context. The self-canonization was already represented by the first article of *Újhold*, which was written by Balázs Lengyel (Nemes Nagy's husband), titled "Babits után" ("After Babits"). The article and the *Újhold* triggered immediate reactions: György Lukács and others criticized them sharply. It became clear from the start that the *Újhold* needed to define itself not just *after* something,

but also *against* something. The canonizing/self-positioning gestures accompanied Nemes Nagy's lyrical and theoretical works. Her literary ideal can be recognized in her criticisms, essays, interviews, and letters. As the current editor of previously unpublished professional letters, I am including content in my presentation from these unpublished letters as well.

Pálfalvi Lajos

A nagyregény, amint rombolja önmagát. Jerzy Andrzejewski: *Pempő*

A szerző az 1960-as évek elejére érkezett pályája csúcsára. A katolicizmus és a conradi tragikum, a szocialista realizmus, majd a sztálinizmussal való leszámolás korszaka után eljött a nagy szintézis ideje. A *Doktor Faustus* lengyel megfelelőjének szánt nagyregény eredetileg önéletrajzi lett volna, de a szerző később úgy döntött, inkább Wyspiański *Menyegző*-jét aktualizálja. A fényűző esküvő itt nem az értelmiség és a parasztság egyesülését, hanem a művészi és a hatalmi elit erkölcsileg igen problematikus kompromisszumát jelképezi. Az ambiciózus tervek hatalmas kudarchoz vezetnek. Ennek egyaránt vannak regénypoétikai és külső okai is (elvesztett kézirat, a politikai egyensúly felbomlása, az író alkoholizmusa és elvonókúrája). A szerző egy egyetemista, Antoni Libera tanácsára napló formájában beépíti az 1965-től 1970-ig készülő műbe a kudarc történetét. A befejezhetetlenség sajátos nyitott formát hozott létre. A lengyel társadalom panorámája helyett olvashatunk befejezetlen történetet, naplót, életrajzokat. Ráadásul az egyik szereplő regényíró (az ifjú pár tanúja), az ő elbeszélései és versei is bekerülnek a műbe. A *Pempő* utóélete is igen vizontag-ságos, bár egyesek szerint ez az első lengyel posztmodern regény.

The novel as it destroys itself. Jerzy Andrzejewski: *The Pulp*

The author arrived at the peak of his career in the early 1960s. The time for the great synthesis arrived after his periods of Catholicism and tragic worldview in a Conradian sense, his socialist realism and reckoning with Stalinism. *The Pulp* was originally meant as an autobiographical novel, a Polish version of Thomas Mann's *Doctor Faustus*, but the author later decided to actualize Wyspiański's work *The Wedding* instead. The luxurious wedding symbolises not the unification of the intellectuals and the peasantry here but the morally extremely problematic compromise of the artistic and political elites. The ambitious plans led to terrible failure, which had both novel-poetical and external reasons (the lost manuscript, the unraveling of the political equilibrium, the author's alcoholism and his detoxification treatment). Following the

advice of a university student, Antoni Libera, the author embedded the story of this failure into his work, written from 1965 to 1970 in a diary form. Instead of a panorama of Polish society, the novel incorporates incomplete stories, diaries and biographies. Furthermore, one of the protagonists is a writer (the witness of the newlywed couple) and the novel also features his short-stories and poems. The story of the novel itself has been full of vicissitudes, but some critics hold it to be the first Polish postmodern novel.

Rudaš Jutka

A Tolnai-szövegvilág normativitása és kanonizálása

Az irodalmi szövegek kultúrába ágyazottan léteznek, s ezáltal működésbe hozzák az implicit kulturális jelentéseket. Így az irodalmon keresztül mind jobban érzékel(het)jük világunk sokszínűségét és összetettségét, a kultúrák sokféleségét, és ennek részeként a nyelvek/nyelvváltozatok és mentalitások ezerfélétségét. Ez a történelmi, (multi)kulturális bázis a maga burjánzó szövevényességével elkápráztatja, egyszersmind termékenyen el is bizonytalanítja az olvasót. Ezért fontos szempont, hogy a regionális, többszólamú kánonalakítás milyen módzatokban rajzolja át az egyetemes magyar irodalmi szövegtereket, és ebben milyen szerepe van a befogadónak, mint minden esztétikai kultúra hordozójának. Tolnai Ottó poétikája ragyogóan rámutat arra, hogyan hozza létre a maga „saját” diskurzusait az „idegen” hagyományból, tudniillik poétikájának magyar a hagyománya, a magyar kultúra keretei között létrejött karaktere pedig természeténél fogva kultúráközi, hiszen alkotásmódján keresztül több kultúrához való egyidejű kapcsolódás mutatkozik meg. Ez a kultúráköziség a térség történelmi helyzetéből fakad, és az irodalomközöttséget, a nyitottságot, a közvetítést jelenti. Szövegeiben a kulturálisan terhelt motívumok, összefüggő asszociációs futamok, a vizuális percepciók radikálisan kimozdítanak bennünket kényelmes olvasási stratégiánkból. Tolnai poétikája valamiképpen kikényszeríti, hogy megértsük a konkrét világra való utalásokat, ezzel mintegy megragadjuk a – szövege révén megnyíló – világ (többlet)jelentéseit. Kérdés: hogyan illeszkedik be a Tolnai-szövegvilág az olvasatok láncolatába, és kialakítja-e a normativitásnak és kanonizálásnak azt a fajtáját, amelyet a nagy művekről elismerünk.

The Normative Status and the Canonisation of Tolnai's Universe

Literary texts have always been embedded in culture, which is why they set implicit cultural meanings in action. Through literature, we can increasingly perceive the variegation and complexity of our world, the great variety of cultures and, as a part of it, a thousand kinds of languages, dialects and attitudes. This historic, (multi)cultural basis, with its wild entanglements, both dazzles

and disorients the reader. That is why it is an important angle how a regional, polyphonic canon formation reshapes the universal Hungarian literary textual spaces and what role the reader has in this process as the bearer of all kinds of aesthetic cultures. The poetics of Ottó Tolnai is an excellent example of this in the manner it creates its 'own' discourses out of an 'alien' tradition, since his poetics derives from the Hungarian tradition, while its character, born within the framework of Hungarian culture, is naturally intercultural, because it is connected to other cultures through its way of creation. This intercultural status comes from the peculiar historic situation of the region, and it manifests itself in openness, transmission and an interliterary status. The culturally charged motifs, the interrelated, associative runs and visual perceptions of his texts radically push us out of our comfortable reading strategies. The poetics of Tolnai somehow forces us to understand the references to a real world, and we grab the (surplus) meanings of the world opening up in his texts. Question: how does Tolnai's universe fit in the chain of interpretations and does it create the kind of normative, canonised status which we acknowledge in the case of great works of art?

S. Horváth Géza

Kánon és deformáció. A formátlanság kérdése és a deformáció eljárásai az orosz irodalomban

Az orosz irodalom európai recepciójának egyik közhelye szerint az európai irodalom formakultuszával szemben – melyhez a racionalizmus és a „szép formák” esztétikája kötődik – az orosz irodalom közömbös a művészi formák iránt. A formátlanság, különösen a próza területén, a regények amorf, kaotikus jellege az irracionalizmussal és a messianizmussal párosulva szinte esztétikai kánonként mutatkozott meg az orosz irodalom nyugat-európai recepciójában a 20. század elején. Az előítéletet persze részben maguk az orosz írók és filozófusok is táplálták. Bergyajev szerint például az orosz nép nemzeti vonása az elemi erőkhöz való ösztönös vonzódás és a „viszonylag gyenge formaérzék”. Közismertek Tolsztoj sorai, melyekben az igazság, valamint a holt formák elleni lázadás nevében tagadja a művészi formát és a klasszikus tökéletességet. A magyarországi szerzők részben hasonló módon fogadták be az orosz irodalmat (Szerb Antal, Babits Mihály, Kuncz Aladár, Kassák Lajos és mások). Akadtak persze olyanok, akik az új formaművészt látták például Dosztojevszkijben (ilyen volt Kosztolányi Dezső, Pilinszky János, a külföldiek közül pedig például Gide vagy Ortega y Gasset). Ehhez képest már-már ironikusnak mondható, hogy az orosz poétikai

szemlélet a formalizmus néven vált a modern irodalomelmélet első iskolájává a 20. század első két évtizedében, s éppen a forma szerepének „túlhangsúlyozása” miatt állt a támadások keresztútjében. Nem véletlen, hogy Jakobson 1935-ös brnói előadásában kénytelen cáfolni azt az elképzelést, miszerint a formalizmus idegen lenne az orosz kultúrától, illetve, hogy az iskola az orosz formaérzékenység hiányára adott válaszreakcióként jött volna létre.

Az előadásomban ebből a látszólagos ellentmondásból kiindulva igyekszem megközelíteni az orosz irodalom és formalista poétika formafogalmát, valamint annak magyar és nyugat-európai recepcióját.

Canon and Deformation. The Question of Deformity and its Methods in Russian Literature

According to a commonplace of the European reception of Russian literature, the latter seems quite indifferent to artistic forms – in opposition with the cult of form in European literature, which is connected with rationalism and the aesthetics of “beautiful forms”. The “deformity”, especially in the field of prose, the amorphous, chaotic nature of the novels, accompanied by irrationalism and messianism, was nearly converted into an aesthetic canon in the Western-European reception of Russian literature in the early 20th century. However, this prejudice was also kept alive by Russian writers and philosophers themselves. Berdyaev, for example, stated that one of the Russian people’s national attitude may be revealed in the instinctive attraction towards elemental powers and a “relatively weak sense of form”. Tolstoy’s writings about the negation of artistic form and classical perfection in the name of justice and rebellion against dead forms are also well known. Some Hungarian authors (Antal Szerb, Mihály Babits, Aladár Kuncz, Lajos Kassák and others) received Russian literature in a similar manner. On the other hand, there were also writers or philosophers who, for instance, discovered an author of the new art of form in Dostoevsky (Dezső Kosztolányi, János Pilinszky, or in an international perspective André Gide or Ortega y Gasset). Compared with these opinions, it seems nearly ironic that the new Russian poetic conception of literature, as the first school of modern literary theory in the first decades of the 20th century under the name of *formalism*, became caught in the crossfire exactly because of “overstressing” the role of the form. This is why Jakobson, in his lecture held in Brno in 1935, comes to refute the conception according to which Russian formalism should be considered an element alien to Russian culture, and that this theoretical movement was organised as a response to the Russian lack of the sense of form.

My paper approaches the concept of form of Russian literature and of the formalistic school, and its Hungarian and European reception, taking this apparent contrast as its starting point.

Tomasz Swoboda

Traduction, réception, (dé-)canonisation. Baudelaire en Pologne

Dans la communication proposée, il s'agira d'esquisser, à la lumière des théories sociocritiques, les modalités selon lesquelles un auteur appartenant au canon européen, en l'occurrence Baudelaire, est soumis aux processus de canonisation et/ou de dé-canonisation dans un pays centre-est-européen, en l'occurrence la Pologne, suite aux traductions variées de ses textes, notamment aujourd'hui où la spectacularisation de la littérature semble laisser très peu de place au renouvellement de la réception des classiques.

Translation, reception, (de-)canonization. Baudelaire in Poland

In the proposed paper, I intend to sketch, in the light of sociocritical theories, the modalities according to which an author belonging to the European canon (in this case Baudelaire) is subjected to the processes of canonization and/or de-canonization in an East-Central European country (in this case Poland) following the various translations of his texts, especially today, when the spectacularization of literature seems to leave very little space for the renewal of the reception of the classics.

Szarvas Melinda

A Nyugat és a Kalangya folyóiratok kánonképző hatása

Előadásomban a modern magyar irodalom két, különbözőképpen, de egyaránt meghatározó folyóiratával foglalkozom közelebbről, egyik a *Nyugat*, a másik pedig a magyar nyelvű vajdasági irodalom első hosszabb életű irodalmi lapja, a *Kalangya*. Főként a *Nyugattal* kapcsolatban könnyen belátható, hogy egy teljes folyóirat-elemzés szétfeszítené egy konferencia-előadás kereteit, hát még két lap működésének, főbb szerzőinek, szerkesztőinek bemutatása. A szükségszerű szűkítés mértékét a vajdasági lap élettartama szabja meg: elsősorban a harmincas évek évfolyamaira fókuszálva mutatom be, milyen szempontok alapján működ-

hetett egy kisebbségi léthelyzetben megjelentetett folyóirat, és miképpen egy fővárosban megjelenő. A szerkesztők levelezése, ahogy maguk a lapszámok, egyaránt elérhetők, s a tartalmak, valamint a lapok mögött felépült irodalmi intézményrendszer összevetése izgalmas és tanulságos különbségekre mutat rá. Külön érdekesség, hogy a *Kalangya*t szerkesztő Szenteleky Kornél és Csuka Zoltán számára épp a *Nyugat* szolgált mintaként a lapindítás során, ez pedig a vajdasági lap önpozicionálást is jól mutatja – mind a saját kisebbségi közegében, mind a magyar irodalmi kultúrában. A *Nyugat* kánon-alkító szerepéről – úgy tűnhet – nehéz ismétlések nélkül beszélni, nem így a *Kalangya* esetében, amely lap jelentőségét árnyalja kisebbségi kulturális háttere, s az általa közvetített szellemiségtől elválaszthatatlan a többségi, idegen nyelvű irodalom felé való odafordulás is.

Az 1930-as évek évfolyamainak közelebbi vizsgálata a hasonlóságok és különbségek felfedése révén két különböző, ám mégis szorosan összekapcsolódó magyar nyelvű irodalmi kánon megalapozását teszik láthatóvá.

Two periodicals which changed the process of canon formation

In my paper, I will deal with two important periodicals of Modern Hungarian Literature, both of which were very determinative in their own cultural context. One of them is the *Nyugat* and the other one is the *Kalangya*. The latter was the first long-term literary periodical of Hungarian Literature in Vojvodina.

It is easy to see, especially in relation to *Nyugat*, that it is impracticable to give a detailed analysis of the entire periodical within the framework of a conference paper, not to mention speaking about the infrastructure, authors and editors of the two periodicals. Thus, I had to narrow the subject, taking the lifetime of the Vojvodinian periodical as my starting point: I will focus primarily on the 1930s, and I will examine how the literary periodical works in a minority context, and how it works when it is published in a capital. The correspondence of the editors and the volumes of the periodicals are available, and my research is based on these sources.

The comparison of the contents and the literary institutional systems reveals exciting and instructive differences. It is especially interesting that for the editors of the *Kalangya* (Zoltán Csuka and Kornél Szenteleky) the *Nyugat* was the model when launching the periodical. This shows how the Vojvodinian periodical positions itself in the Hungarian literary context.

It is hard to discuss the canon-forming role of the *Nyugat* without repeating the findings of earlier research. However, the situation is different in the case of the *Kalangya*. The minority cultural background influences the importance

of the Vojvodinian periodical, and turning to the majority foreign language literature is inseparable from the spirit of the literary periodical.

The close examination of the 1930s volumes makes the similarities and differences visible. These two literary periodicals of Modern Hungarian Literature establish two different literary canons, which are nevertheless tightly connected.

Szávai Dorottya

Egy műfaji kánon történetéről: az elégia (közép-)európai és magyar változatairól

Az előadás abból indul ki, hogy a kortárs magyar költészetben az utóbbi időben feltűnően fölerősödött az elégia műfajának a jelenléte. Annyira, hogy az utóbbi pár év líratermésében számos olyan kötetet találunk, mely címében is hordozza a műfaji jelölőt. (Lásd például Jász Attila: *El*, Turczi István: *Üresség*, *Elégia a másnapért, hajnaltól hajnalig, négy tételben*, Vörös István: *Elégia lakói*, Krusovszky Dénes: *Elégiazaj*.)

Kérdésfelvetésem, mely röviden vázolja a műfaji kánon e szempontból releváns európai előtörténetét, egyben arra is irányul, vajon e klasszikus, kanonikus és kánonképző költői műfaj kortárs magyar változatainak vannak-e sajátosan közép-európai vonatkozásai, netán poétikai jegyei.

Míndez elsősorban a baudelaire-i, másodsorban a rilkei elégia hatástörténeti összefüggésében kerül tárgyalásra, melyek a műfaj európai történetében a modernség két eltérő, ám megkerülhetetlen kánonját jelölik. Emellett a posztmodern kánon kritikai újragondolásának kísérletét is jelenti a vonatkozó kortárs lírai korpusz kapcsán.

A műfaji kánon problémáját a középpontba állító gondolatmenet elméleti támpontjai közé tartoznak a posztstrukturalista és dekonstrukciós, ill. abból kinövő műfajkritika elgondolásai. Ahogy Northrop Frye fogalmaz: „A kritika célja a műfajokkal nem annyira az, hogy osztályozzon, hanem inkább az, hogy megvilágítsa a [...] hagyományokat és rokonságokat, s ezáltal mutasson rá sok olyan irodalmi kapcsolatra, mely észrevétlenül maradna, ha nem jelezzük a ki-domborításához szükséges kontextust.”

On the history of the canon of a genre: (Central) European and Hungarian versions of the elegy

The genre of the elegy has had a growing presence in contemporary Hungarian poetry in recent times. Several volumes of poetry published over the past few years feature the name of the genre in their title (see e.g. Attila Jász: *El*, István Turczi: *Üresség. Elégia a másnapért, hajnaltól hajnalig, négy tételben*, István Vörös: *Elégia lakói*, Dénes Krusovszky: *Elégiazaj*).

In my paper, I will provide a brief overview of the relevant aspects of the European history of the genre's canon, and I will address the question whether the contemporary Hungarian representatives of this classical, canonical and canon-forming genre have specifically Central European characteristics or poetic features.

The topic will be discussed in the context of the reception of the Baudelairian and Rilkean elegies, which represent two different but equally defining canons of modernity in the European history of the genre. This also involves the critical reconsideration of the postmodern canon in relation to the contemporary lyrical corpus.

The theoretical background of the argument focusing on the problems of the genre's canon includes poststructuralist and deconstructionist criticism as well as the related field of genre criticism. As Northrop Frye put it, *“The purpose of criticism by genres is not so much to classify as to clarify [...] traditions and affinities, thereby bringing out a large number of literary relationships that would not be noticed as long as there were no context established for them.”*

János Szávai

Les labryrinthes de la canonisation

Contrairement à la canonisation biblique, et contrairement à la canonisation dans les beaux-arts, la genèse des canons littéraire reste parfois bien mystérieuse. Depuis l'invention par Goethe du terme Weltliterature un canon basé sur les grandes langues européenne reste dominant. Les petites langues sont toujours dépendantes des grandes, au point qu'il n'y a pratiquement aucun mouvement direct entre les canons des petites langues. S'il y a une canonisation c'est toujours par un intermédiaire, donc par le biais d'une grande langue. C'est le cas – deux exemples au hasard – de Henrik Ibsen qui arrive

par un détour allemand, ou alors de Witold Gombrowicz, canonisé par un détour français.

The labyrinths of the establishment of new canons

In contrast to the religious canon, and in contrast to the canon in fine arts, the establishment of a literary canon is always a very complicated process. Since the invention of Weltliteratur, the literary canon has always been based on the literature of major languages. Thus, there is no direct relationship between the canons of “minor languages”. The establishment of a new canon always requires an intercessor, the help of one of the major languages.

Two examples: Henrik Ibsen’s works arrive in Hungary with the help of the German translations; Witold Gombrowicz through his French publications.

Szmeskó Gábor

Pilinszky Weil olvas

Közhelyszerű megnyilvánulás Simone Weil Pilinszky János életművére gyakorolt hatását felfokozott jelzőkkel értékelni. Érdekes módon az elmúlt évtizedekben a két alkotó kapcsolatának filológiai jellegű elemzésére nem találunk számba vehető példát, holott Turai Laura – aki a Weil-hatás poétikai elemzését kezdte el, s disszertációjával komoly előrelépést tett e kapcsolat feltárásában – felhívja a figyelmet arra, hogy a korpuszban a francia gondolkodó neve alig tűnik fel kevesebbszer, mint a Pilinszkynek oly kedves név: Jézus Krisztus.

Pilinszky Weil-olvasása azért is figyelemfelkeltő, mert visszatérő megállapítás szerint számára Weil szövegei kimondottan (közép-)kelet-európainak hangzának, melyet a következő szavakkal ír körül a költő: „anonimitás”, „primitívség”, „gyermeki zóna”. Pilinszky olvasatában „a nyugat a szabadság és egyéniség, a kelet az elnyomatás és kollektivitás problematikájának információcseréjében élt”. Ennek az ellentétnek a megvilágítására előszeretettel idézi az ikonok és a nyugati festészet dinamizmusában rejlő ellentétet. Pilinszky számára Weil az, „aki a gondolat síkján nappali megfogalmazását adta mindannak, amit a kelet az éjszaka mélyén megtalált”. Kiemelten fontos volt a költőnek, hogy „a kelet-európai művészetek modellje is alapvetően vallásos”, ahogy Weil gondolatvilágát is annak tartotta.

Talán nem véletlenül bizonytalanodunk el abban, hogy Pilinszky valóban Weilt olvasta-e, vagy „csak” egy saját eszméihez közelálló életművet olvasott úgy, hogy az megfeleltethető legyen saját koncepciójának. Előadásomban Pilinszkynek azt

az eljárását keresem, mely létrehozhatta azt a sajátos Weil-képet, mely érvényessé válhatott arra, hogy Kelet-Európa-elképzelésére is alkalmazza.

Reading Weil by Pilinszky

The influence of Simone Weil's thinking on Janos Pilinszky's oeuvre is an established fact within Pilinszky studies. Interestingly, there are no examples of intense philological analysis of this relation from the past few decades, although Laura Turai – who started the poetic analysis of Weil's influence and has made considerable progress in exploring this relation – draws attention to the fact that the French thinker's name appears almost as many times in the corpus as the name adored by Pilinszky: Jesus Christ.

Pilinszky's reading of Weil is also noteworthy because, according to a recurring statement, Weil's texts sound especially (Central) Eastern European, which quality is described by the poet's words "anonymity", "primitiveness" and "childish zone". In Pilinszky's reading, "the West has lived within the problems and the exchange of information of freedom and individuality whereas the East has lived within the issues of oppression and collectivity". To illustrate this contradiction, he invokes the contrast between Eastern icons and Western painting. For Pilinszky, Weil is someone "who gave a daylight formulation of the things the East found in the depths of the night". It was particularly important for the poet that "the model of Eastern European art is also fundamentally religious", as was Weil's model of thinking. Perhaps it is not too far-fetched to ask whether Pilinszky actually read Weil or "just" read an oeuvre close to his own ideas so that it could be in line with his own concepts. In my paper, I am looking for Pilinszky's method of creating his special image of Weil, which could become valid for his ideas of Eastern Europe.

Toldi Éva

Transzlingvális tapasztalat német–magyar–szerb
kulturális kontextusban

Az előadás Melinda Nadj Abonji *Tauben fliegen auf* című regényét elemzi. A regény egy Jugoszláviából Svájcba kivándorolt vendégmunkás család életét mutatja be, miközben kirajzolódnak a térség második világháború utáni történelmi eseményei is. Az előadás feltárja, hogy a szerző transzlingvális tapasztalata hogyan íródik bele a regénybe, hogyan konstituálja szereplőinek többes iden-

titását, és milyen poétikai eljárások segítségével építi fel hovatartozás-tapasztalatuk bonyolult rendszerét. A kötetet több nyelvre is lefordították. Az előadás a német nyelvű szöveget a magyar és a szerb fordítás jellegzetességeivel állítja párhuzamba. A *Galambok röppennek föl* és a *Golubije srce* vizsgálata során arra a kérdésre keresi a választ, hogy a regényben megjelenített identitásváltozatok hogyan válnak reflektálttá azokban a kulturális környezetekben, amelyeket bemutat. Központi kérdése, hogy melyek azok a nyelvi-poétikai megoldások, amelyek a különböző kultúrákban hatással vannak az irodalomszemléletre és a kánonképződésre.

Translingual Experience in a German, Hungarian and Serbian Cultural Context

The paper analyses the novel *Tauben fliegen auf* by Melinda Nadj Abonji. The novel describes the life of a family that emigrated to work in Switzerland, while the reader also learns about the history of the region after World War II. The paper reveals how the novel is permeated by the author's translingual experience, how it defines the multiple national identity of the characters, and the poetic procedures which the author uses to build the complex pattern of their experience of the sense of belonging. The book has been translated into several languages. The paper compares the characteristics of the German text with the Hungarian and Serbian translations. By analysing *Galambok röppennek föl* and *Golubije srce*, the paper seeks the answer to questions of how the variations of identity in the novel are reflected in the cultural environment it presents, focusing on those linguistic and poetic solutions that influence attitude and canon formation in literature.

Visy Beatrix

Tolnai Ottó a magyar irodalmi kánonokban

Témám Tolnai Ottó magyarországi fogadtatását, hatását, a magyar nyelvű irodalomban való kanonikus helyét vizsgálja. Hogyan alakult ez a pozíció a rendszerváltozások előtt a volt jugoszláviai és a magyar irodalom közép-európai viszonyrendszerében, a két irodalom eltérő irodalom- és hatástörténeti ívében. S mindez – Tolnai pályáját nézve – miként változott az 1990-es évektől kezdődően, illetve miként és milyen irányban befolyásolják, „gyorsítják” a kano-nizáció, irodalmi hatás és recepció folyamatait (és a szerző pályáját) a Jelenkor Kiadó által újra és újonnan kiadott Tolnai-művek.

Ottó Tolnai in the canon of Hungarian literature

In my paper, I will examine the reception and the impact of Ottó Tolnai's works, and his canonical position in Hungarian literature. The purpose of my study is to find out what this position was like before the transition from communism in terms of the connections of Central European culture and literature and in the different historical and artistic processes in the former Yugoslavia and Hungary, and, furthermore, how this position changed alongside with Tolnai's career from the beginning of 1990's. Finally, I will discuss how the new editions and reeditions of Tolnai's works by the publishing house Jelenkor affect the process of canonisation and Tolnai's reception and the role of the author in Hungarian literature.

Z. Varga Zoltán

Literary History Writing and New Theories of World Literature

In the past few decades theories of World Literature were among the most interesting subfields of research in comparative literature. The idea of a unified but unequally structured network of national literatures modeled by mutual interdependency and power relationships not only provided possibilities for developing new, transnational literary histories, but it also offered new perspectives on literary histories of a specific country or geopolitical region. Enterprises like the four volumes of the *History of the Literary Cultures of East-Central Europe* (2004-2010) edited by John Neubauer and Marcel Cornis-Pope, or *French Global* (2011) edited by Christie McDonald and Susan R. Suleiman prefer deliberately to approach national or regional literary productions as part of world literature, showing their specificities in a transnational context. The book series "Literature as World Literature" launched a few years ago by Bloomsbury Publishing belongs to this comparative approach of literary history in that it treats local literary phenomena in the light of global poetical problematics. These introductions of the literature of minor languages (or some minor aspects of the literature of a major language) to a global professional readership differ considerably from a traditional literary history, because, on the one hand, they do not intend to present a coherent historical narrative, and, on the other hand, they do not privilege the point of view of the "native" on its own cultural production, they rather describe it as belonging to the more general problematics of world literature. In my paper, I will try to outline the most important methodological advantages of these global approaches to the local.

Nemzeti irodalomtörténetek az újabb világirodalom-elméletek tükrében

Az utóbbi évtizedek világirodalom kutatásai új szempontokat kínálnak a nemzeti irodalmak nemzetközi színtérben való bemutatásához. Az olyan vállalkozások, mint John Neubauer és Marcel Cornis-Pope négykötetes *History of the Literary Cultures of East-Central Europe* (2004-2010) vagy Christie McDonald és Susan R. Suleiman *French Global* (2011) a nemzeti irodalmak belső önképének nézőpontjai helyett komparatista szempontot választanak egy sajátos lokális irodalmi tér bemutatásához. Ebbe a tendenciába illeszkedik a Bloomsbury kiadó *Literatures as World Literature* kiadványsorozata, mely egy nemzetközi irodalomtörténelmi és irodalomtudományi diskussziós tér elméleti horizontjai és kérdései alapján ad betekintést „kis” nyelvek irodalmába vagy kulturálisan domináns nyelvek irodalmának a klasszikus irodalomtörténet-írás szempontjából marginálisnak tekintett problémáiba. E komparatista irodalomtörténetek valójában nagyban különböznek a hagyományos irodalomtörténet-írástól, hiszen nem törekednek egységes történeti narratíva létrehozására, továbbá a nemzeti irodalmak sajátosságait elsősorban a nem „bennszülött” önképéből és kulturálisan és nyelvileg (elvileg) akadálytalanul hozzáférhető tudásából kiindulva igyekeznek megfogalmazni. Előadásomban e kötetek lehetséges módszertani tanulságait szeretném áttekinteni egy majdani magyar kötet számára.



NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL MEGVALÓSULÓ PROGRAM

INSTITUT
FRANÇAIS
BUDAPEST

